

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ben edebiyattan ibaretim

KAFKAOKUR

SAYI 59 - YIL 7 - MAYIS 2021 - 14 TL - KKTG: 16 TL

Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi

NE GELİR ELİMİZDEN
İNSAN OLMAKTAN BAŞKA

EDİP CANSEVER

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Mehmet Ali & Akşamsefası

Konu:

KAFKAOKUR

Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi
"... ben edebiyattan ibaretim."
Franz Kafka

Aylık Edebiyat Dergisi | Sayı: 59 - 14 TL | KKTC: 16 TL

instagram.com/kafkaokur
instagram.com/konukitap
twitter.com/kafkaokurdergi
twitter.com/konukitap

İmtiyaz Sahibi

Konu Fikir Sanat Edebiyat Yapım ve Dağıtım
İç ve Dış Tic.Ltd. Şti.

Genel Yayın Yönetmeni

Gökhan Demir

Editor / Son Okuma

Merve Özdoğru

Sanat Yönetmeni

Yeliz Akin

Kapak Çizeri / Genel Koordinatör

Eren Caner Polat

Redaktör

Sezin Şimşek

Saha Koordinatörü

Süleyman Özkara

Konu Dükkân

Aslı Coşkun Demir
www.konudukkan.com

Web: www.kafkaokur.com

İletişim: editor@kafkaokur.com

Reklam: reklam@kafkaokur.com

Adres: Fırızağa Mah. Hayriye Cad. No: 18 Mayıs Apt. K: 3 D: 5
Beyoğlu / İstanbul

ISSN: 2148-6824

Yayın Türü: Yerel, Süreli Yayın

Baskı: İleri Basım Matbaacılık Tel: [212] 454 35 10

Matbaa Sertifikası No: 41157

Dağıtım: Turkuvaaz Dağıtım Pazarlama A.Ş. [216] 354 39 09

Yazarlar

Okan Çil • Soner Sert • Nazlı Başaran • Deniz Barut • Arzu Susantez
Sinem Sal • Yağmur Arat • Tuğba Sarıunal • Artemis Günebakanlı
Can Oktemer • Şehnaz Erkan • İpek Atcan • Birsel Kılınççı • Hazal Şahin
Cihat Duman • Bahri Butimar • Celil Sadık • Müjdat Ataman
Eda Al • Zeynep Dilara • Canan Sancak • Yankı Vural

İllüstrasyon, Fotoğraf, Kolaj, Poster

Eren Caner Polat • Cansu Akin • Gamze Enginer • Serra Ataman
Başak Arslan • Hande Koçhan • Pelin Aysan • Serkan Yolcu
Simay Yaman • Selen Çelik Şeyşane • Oya Başkaya
Uğur Acil • Merve Yigit • H. Sercan Tunalı • Miraç Yıldırım

@Her hakkı saklıdır.

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonlar elektronik ortamlar da dâhil olmak üzere yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

13

Kara Gözlü Kırmızı Yılan III

Nazlı Başaran

Yasa dışı gecelerin ardından
dörtmala sonbahara koşuyor-
du yaz...

16

Bu Travmalar Benim

Sinem Sal

"Bunu önceden anlamamış
olamazsın."
Aklımda kalan tek şey..

Konu:KİTAP

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://kitaplar.org> içinde ve

online kitap satış sitelerinde

20

Üretmenin Büyüsü

Tuğba Sarıunal

Bilinmeze dair geliştirdiğimiz bütün korkuları yok eden, içine hapsedildiğimiz bedeninin sınırlarını esneten...

Orhan Pamuk
Veba Geceleri
Soner Sert

24

Yazı, söyleşi ve anlatılarda roman yazmanın sabır işi olduğunu...

31 "Hiç"inci Dünya Savaşı Birsel Kılınçcı

Kendimle savaşıma bugün de kaybettim. İşin kötüsü yenilgimin sebebini iyi biliyorum. Karşımda ne benden iyi ne...

38 Bir Tutam Tutkunun Sizden Alınışı Müjdat Ataman

Geçtiğimiz hafta, birinci sınıfa giden bir öğrenci başını iki elinin arasına koymuş, dertli bir şekilde sırasında beklerken...

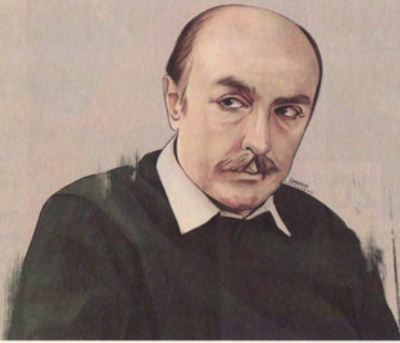
46 Hani O, Ben Miyim? Yankı Vural

Ezilme Durağı burası. Beklenir de otobüs geçmez. Kim bekler? Ezilenler. Adı Ezilenler Durağı olsun o zaman...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rante.org>

Mehmet Ali & Akşamsefası

Okan Çil

İNSAN ACIDAN YAPILMIŞTIR

*“Neden yazılır bir şiir
Neden okunur bunca yazı
Çünkü nasıl aşılabılır başkaca
İnsanın karmaşıklığı.”*

Şiirimizin gelişim tarihine baktığımızda önemli toplumsal olaylar, dil savaşları, estetik ve kritik tercihler ve tüm bu gelişmeleri büyük tartışmalarla beraber günümüze taşıyan edebiyatçılar çıkar karşımıza.

Bu insanlardan bazıları yürüttükleri tartışmalardan ziyade, yazdıkları şiirlerle anılgelirler. On yıllar öncesinde yazılan bir dizenin etkisini bugün, hâlâ koruduğunu, zamanı aşarak, kendisini sürekli yeniden doğurduğunu düşününce şairlerin bu kısmı hepten önem arz ederler.

Modern Türk şiirinin öncü şairlerinden biri kabul edilen, İkinci Yeni'nin sacayaklarından olan Edip Cansever de şüphesiz ki bu şairlerden biridir.

Bu yazıda Edip Cansever'in şiir evrenine, tabiri caizse Umutsuzlar Parkı'na gideceğiz. Çağrılmayan Yakup (Kurbağalara bakmaktan gelen.), "Bir Konyak İçer misin?" adındaki Stepan, Ruhi Bey (Nasıl olan Ruhi Bey.), Bezik Oynayan Kadınlar (Her gün oynuyorlar ya.), hepsi ama hepsi Umutsuzlar Parkı'ndadırlar zira.

BU DÜNYADA YAŞAMAK CAN SIKICI BİR ŞEYDİR BAYLAR

Cumhuriyet'in ilanından yaklaşık beş yıl sonra, Ağustos 1928'in İstanbulunda, Beyazıt'ın Soğanaga Mahallesi'nde dünyaya geldi Ömer Edip Cansever, 8.8.28 diye Kur'an'ın arkasına not edildi. Ailenin üçüncü çocuğuydu. İki ablası vardı, bir de kız kardeşi olacaktı sonra.

Adımda sanki çok çabuk eskimenin, yer yer anlaşılmazlığın, gereksiz bir aceleciliğin, bıkmışlığın, o ateşsiz cehennemlerle eşleşmenin, uzaklar uzaklar uzaklarla çiftleşip, anlamını kendinin bile bilmediği birtakım ülkelere sahip çıkmanın yanları var.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Babam bana neden "Edip" deyivermiş?.. Kim bilir!.. Sanki doğduğum evde çok derin bir kuyu vardı da ondan. Çirkin, ama çok ucuza aldığı için çirkinliğini unuttuğu bir duvar saatine yıllarca bakmak zorunda kaldığından. Belki de... gitmekle tüketemediği camilerde, herkesin tanrısından ayrı bir tanrı keşfetmişti de, içinden söküp atmak istiyordu bunu. Bütün yaz taşıdığı, eve getirince de ona buna bağırarak hakkını böylece kazandığı bir sürü kavunlardan, taze sebzelerden, şeker ve çaylardan kurduğu suni yapıya kendini yakıştıramıyordu. Ya da bir çocuğu olsundu, adını Edip koysundu ve kendisi artık hiçbir şey yapmasındı. Belki de hiç konuşmayacaktı bile; yukarda bir odamız vardı, köşede piriñ bir karyola olan, işte odaya çekilip gökyüzünde kediler besleyecekti de, annem yemeğe bile çağırırmaktan korkacaktı onu. Belki de cinsel bakımdan bilge bir insandı: eve gelen yığınla misa firden, yolda rastladığı kadınlardan, iyi yapılmış, güzel diyebileceğimiz bir konsol, bir ayna ya da bir sürahi den binlerce çocuğu olmuştur da, beni onlardan ayırırmek istemişti.

Yıllar sonra yakın arkadaşı Erdal Öz'e yazdığı mektupta ismiyle bu şekilde "kavga edecekti" ama çocukluk yıllarında tek düşündüğü şey Saraçhanedeki bahçeli evlerinde yaptığı haşarıklık, annesinin dayaklarından kaçabilmektir. Dayak yiyeceğini anlayınca tavan arasına kaçardı, annesi merdivenleri çıkmaya üşenince kurtulurdu.

Evin bütün yükü annesinin omuzlarındaydı. Babası çok çalışırdı, ticaretten de bayağı bir anlardı ama çok eli sıkıydı. Kapalıçarşı'da bir şeyler alıp satmakla başlayan ticaret hayatı başka illerdeki, ilçelerdeki panayırlara kadar uzanmış, nihayetinde yine Kapalıçarşı'da bir dükkân açarak devam etmişti.

Cansever ailesinin o yıllarda Nigar isminde bir komşusu vardı. Nigar Hanım eşi ve kardeşiyle beraber yaşıyordu ama evin kitaplarla dolu bir odası daha vardı. Bu oda diğer kardeşine, Ahmet Hamdi Tanpınar'a aitti. Cansever'in Tanpınar'la çocukluk yıllarına dair bilinen bir anısı yoktu ama ilerleyen yıllarda yeniden karşı karşıya geleceklerdi.

56. İlkokul'a yazıldığında daha altı yaşına basmamıştı. Yaramazlıklarından bıktığından olacak, annesi müdüre gidip bizzat ricacı oldu. Okula ilk gittiği gün arka sıraya oturdu ve derste arkadaşlarıyla konuşuğu gerekeşiyle öğretmeninden bir tokat yedi. Söz verdi kendine, bir daha okula mokula gitmeyecekti. Ertesi gün karyolanın altına bile saklandı ama kâr etmedi, mecburen kalkıp gitti.

Yedi sekiz yaşlarında *Yavrutürk*, *Ateş Çocukları* adlı dergilerle okumaya merak saldı. Zira evlerinde bulunan tek kitap uçak resimlerinden ibaret bir kitaptı. Okuldan ve kitaplardan her ayrı kaldığında, tatil günlerinde doğru babasının dükkânına gidiyor, tokattan beten bir acı duyarak çalışmak zorunda kalıyordu.

II. Dünya Savaşı'nın başladığı yıllarda, bütün dünya ölümün dehşeti karşısında çaresizce beklerken savaşa katılmayan ülkeler bile ekonomik krizden, karartmalardan, saldırı tehdidinden nasibini alıyordu. Türkiye de büyük bir ekonomik buhranın içindeydi, ekmek bile karneyle alınır durumdaydı.

Ne var ki babası krizi fırsatı çevirdi. Eli sıkılığı sayesinde biriktirdiği parasıyla Fatih'te ucuza kapattığı bir apartmanı satın aldı. Ailece en üst kata taşındılar ve Kapalıçarşı'daki işlerine devam ettiler ama saldırı tehdidi üstesinden kolay gelinir bir şey değildi. Bu yüzden bütün çocukları toplayıp memlekete, Çankırı'nın Atkaracalar köyüne götürdü babaları. Çocuklar dört ay boyunca köyde hayvanların bakımına yardım ettiler, gezip tozup eğlendiler.

VE BİZİM EN GÜZEL ÖLDÜĞÜMÜZDÜR BU: YAŞAMAK

İlkokulun ardından bir yıl Gelenbevi Ortaokulu'na, sonra Kumkapı Ortaokulu'na yazıldı Edip. Burada okuma aşkı iyice arttığından olacak, çocuk dergilerini bir kenarı bırakarak Fatih'teki Millet Kütüphanesi'ne dadanmaya başladı. Arşivlenmiş eski sanat dergilerini okur, defterine çeşitli notlar alırdı. Her boş vakitte kütüphaneye gidip böyle "ciddi" şeyler okuması görevinin dikkatini ekti bir gün. Edip'in yanına gelip, neden böyle şeyler okuduğunu sorunca utandı Edip, cevap veremedi.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

*Ölü bir deniz
yıldızdır mutluluk
O nedensiz mutluluk,
olsa da olur olmasa da*

Edip Cansever

Halbuki ilk şiirlerini yazmaya, dahası şiiri kafaya takmaya başlamıştı. Bir de hedef koymuştu kendine: Gün-
lük en az elli sayfa okuyacaktı. Okumakla yazmak ta o yaş-
larından beri en büyük tutkusu olup çıkmıştı.

Orta ikinci sınıfta şiirlerinden birini bir çocuk der-
gisine gönderip yayımlatmasıyla edebiyatla kurduğu ilişkiyi
farklı bir boyuta taşımaya karar verdi, İstanbul Erkek Lisesi
yılarında meseleyi daha da ciddiye alır oldu. Öğle arasında
dışarı çıkmak yasak olduğundan ya arkadaşlarıyla dama
oynar ya da oturup kitap okurdu. Latin ve Yunan klasikle-
riyle, Dostoyevski'yle, Çehov'la bu yıllarda tanıştı. Memleket-
teki yoğun ekonomik ve siyasal baskı Edip'i de birtakım to-
pumsal meseleler üzerine düşünmeye itince solun, sosyalizmin
içinde buldu kendini: diyalektik materyalizm, sınıf mücadelesi,
Sabiha Sertel çevirileri, Nâzım şiirleri... Yasaklı olsa dahi bir
şekilde bulup okuyordu hepsini. Hatta düzenli olarak gittiği
ve kendisine kitap ayırttığı bir kitabevi vardı. Bir akşam yine
okul çıkışında oraya uğradığında görevli kız paketli bir kitabı
gizlice ona verdi. *"Evde açarsın. Dikkat et! Bu kitabı her yerden
topluyorlar"*, dedi. Edip hem heyecanlanarak hem de korkarak,
eve vardığında, ailesinden bile gizleyerek paketi açtı. Elindeki
kitap Saif Faik'in *Medarı Maişet Motoru*'ydü.

O yıllarda düzenli olarak takip ettiği dergilerden biri
de *Çınaraltı*'ydi. Aruz vezniyle bir şiir yazıp, *Çınaraltı*'ya
gönderdiğinde dergi editörlerinden Orhan Seyfi'nin yaz-
dığı ret cevabına şaşırdı. Orhan Seyfi, şiirin heceyle yazıl-
dığını ve bazı dizelerde eksik hece olduğu gerekçesiyle şiir-
in yayımlanamayacağını belirtmişti. Edip yeniden, bu sefer
heceyle bir şiir yazdı. Önceki şiirinin aruzla yazıldığını
ifade eden bir de not ekleyip ikisini birlikte dergiye gön-
derdi. Şiiri bu kez yayımlandı. Sonra *İstanbul* dergisinde
şiirleri yayımlanmaya başladı. Bir sonrakinde dergiye davet
edildi. Çok heyecanlandı. Dergiye gidince, Neşet Halil Atay
ve Mehmet Kaplan'la tanışıp edebiyat camiasına ilk adımla-
rını yavaş yavaş atmaya başladı.

**Bir gün... Evet, bir gün Tanpınar şiirlerimi görmek
istiyor. 17-18 yaşlarımdayım. Tünel'deki Narmanlı Yür-
du'na gidiyorum. Bana kocaman bir çay fincanıyla kahve
sunuyor. Gene kocaman masasına oturup gözlüğüne tak-
tıktan sonra, hiçbir bıkmaya belirtisi göstermeden bütün
şiirlerimi okuyor. Okuması bittikten sonra başını kaldıra-
rak (iyye aklımda) ilk cümlesini söylüyor: "Bu şiirler çok
güzel, hepsi de güzel. Ama hiçbir şiir değil!" Tabii bu yargı
iyiden iyiye yadırgatıyor beni, gene de anlamış görünerek
ten çıkıyorum dışarı. Çıkmadan daha başka şeyler de söy-
lüyor. Neden ölçülü uyaklı yazmadığımı soruyor bir ara.
Bense, sorusunu gene kendisi yanıtladığı için sadece sus-
mayı seçiyorum. Sonra odanın ortasına bir sürü resim
yayıyor. Uzun uzun resme nasıl bakılacağını anlatıyor.
Resim üzerinde çok durmamı, resmi çok sevmemi öğütlü-
yor. Şu kadarını eklemek isterim ki, sonradan kitaplarını
okumam bir yana, Türkiye'nin en kültürlü sanatçıların-
dan biriyle karşılaştığıma daha o gün anıyorum.**

O güne kadar yazmış olduğu şiirlerden oluşan ilk
kitabı *İkinci Üstü*'yü Ömer Edip Cansever isimyle 1947
yılında, 19 yaşında yayımladı. Melih Cevdet Varlık'ta küçük
bir tanıtım yazısı yazmış olsa da yıllar sonra, kendi yolunu
bulduktan sonra yani, Tanpınar'a hak verdiğinden midir,
nedir, bu kitabı reddedecekti.

Şiirdeki öz güveni konu aşka gelince değişen Edip,
lise yıllarında uzaktan uzağa hoşlanıp durduğu kızlar-
dan sonra ailelerin vesilesiyle tanıştığı Meharet Hanım'la
1947'de evlendi. Liseden sonra girmediği Yüksek Ticarette
okumayı da bu vesileyle bıraktı. Dükkanın anahtarlarını
alıp babasıyla beraber Kapalıçarşı'nın yolunu tuttu.

Ticareten anlamasa da elinden geleni yaptı. Akşam
olunca, Beyoğlu'daki edebiyat, sanat çevrelerine karışıp
masaya bir sandalye de o, çekti. Hatta o yıllarda yaşanan bir
olay Salah Bırsel'le önce bir usta-çırak ilişkisine, akabinde
sağlam bir dostluğa kapı araladı.

**Asmalmescit'te, Elit diye bir pastane vardı. O
zamanlar orada toplanırdı sanatçılar (Saif Faik'in bir
röportajı vardır). Bir gün dükkana ben yaşlarda iki kişi
geldi, dergi çıkarmak istediklerini, benim de yazmamı ve
başka yazarlardan yazılar istememi söylediler. Eliti'e git-
tik. Dergi çıksın, görelim de, ondan sonra, dedi Oktay
Akbal. Ötekiler de böyle söylediler. Arkadaşlar gitti, ben
kaldım. Salah Bırsel geldi yanıma ve ilgilendi. Şiir kiti-
bımdan söz açtı. Arkadaş olduk. Uzun yıllar da arkadaş-
lık ettik. Çok şey öğrendim ondan. Nasıl mısra kurulur,
şiirin bütünlüğü nedir, neler okumalı, nelere nasıl bak-
mal, hepsini.**

Salah'la Edip kısa zamanda kaynaştılar. Askere de
aynı zamanda, 1949'da gittiler. Salah Heybeliada'da deniz
teğmeni oldu, Edip ise Ömerli köyünde topçu teğmeni.
Gelibolu hazırlık kütanesinde talim görürken şiir yazdığını
saklamak zorunda kaldı. O yıllarda serbest nazımla şiir
yazarlar komünist olmakla suçlandığı için hiç bu bahse gir-
medi. Merkeze indiği zamanlarda *Yaprak* dergisini bile giz-
lice aldı, bir köşeye gizlenip öyle okudu. Orhan Veli'nin
şiirini birkaç kere tekrarlayıp, ezberledikten sonra da der-
giyi parçalayıp, kimseye belli etmeden çöpe atmak zorunda
kaldı. Kitaya dergiyi girmenin başına ne derler açacağını
tahmin etmek hiç de zor değildi.

Askerlikten sonra bildik hayatına geri döndü: şiirler,
yazarı, çizeri bol meyhaneler, Kapalıçarşı günleri... Orhan
Veli'yle, Cahit Sıtkı'yla denk gelmek için cumartesileri Üç
Nal Meyhanesi'ne gidip dursa da onlarla bir türlü denk
gelemedi. Zaten çok sonra değil, 1950'nin 14 Kasımında
vefat etti Orhan Veli. Kavuşmak başka vuslata kaldı.

Edip çeşitli dergilerde yazmaya devam ederken Dir-
lik *Düzenli* adını verdiği ikinci kitabını 1954'te yayımladı.
Hiç Cansever okumamışların bile bildiği "Masaya Masay-

mış Ha" adlı şiiri bu kitapta yadı. Ne var ki bu şiirinden en çok kendisi sıkılmıştı. Bunu da yakın dostlarından birine şu şekilde anlattı:

1954'de "Dirlik Düzenlik" adlı şiir kitabım basılıyor. Bugün bakıyorum da, "Masa da Masaymış Ha" şiirinden başkası yazılmasa da olurmuş diyorum. Ayrıca bu şiirden de yaşam boyunca kurtulamadım. Antolojilerde aynı şiir, şiirimi uzaktan bilenlerin dilinde aynı şiir, yabancı dillere şiir mi çeviriyorlar benden, ille Masa şiiri de olacak. Bir gün Ankara'da Sayın Ahmet Muhip Dıranas'ın da bulunduğu bir masadayız. Bir ara Dıranas bana döndü, adı geçen şiiri övdü. "Üstad, ben o şiirden bıktım" dedim, "benim başka şiirlerim de var". Dıranas gülümseyerek, "Eh, ben de 'Fahriye Abla' şiirinden bıktım, ne yapalım, her şairin bıktığı bir şiiri vardır" dedi.

1954 yılı yeni kitabın müjdesiyle ilerlese de kara haber peşi sıra geldi: Kapalıçarşı'da büyük bir yangın çıktı. "Kapalıçarşı Tarihinin En Büyük Yangını" diye yazdı gazeteler. Habere göre 489 itfaiyecinin görev aldığı söndürme çalışmaları 28 gün boyunca sürdü ve onlarca dükkân kullanılmaz hâle geldi. Cansever ailesinin dükkânı da bunlardan biriydi.

O günlerde hayli sıkıntı çektiler. Sigortadan aldığı para yeni bir yer açmaya yetmeyince başka bir çare düşünmeye başladı Edip. Sonra da çözümü ortaklıkta buldu. Jak Salhoşvili adlı arkadaşıyla birlik olup az bir anaparayla yeni bir dükkân açtılar. Birkaç ay boyunca uğraşıp didindiler, işleri yoluna sokmaya çabaladılar. Sonra Jak bir teklif sundu: Alım-satım ile kendisi uğraşacaktı. Edip de asma katta oturup çalışacaktı. Edip teklifi kabul etti ve o asma katta 20 yıl boyunca yazdığı şiirlerden toplamda dokuz kitap çıkardı. Yıllar sonra o günlere dönüp baktığında *"Bugün düşünüyorum da ya o yangın olmasaydı?"* diye sordu.

Evet, o yangın olmasaydı *Yerçekimli Karanfil* (1957), *Umutsuluz Parkı* (1958), *Petrol* (1959), *Nerde Antigone* (1961), *Tragedyalar* (1964), *Çağrılmayan Yakup* (1966), *Kirli Augustos* (1970), *Sonrası Kalır* (1974), *Ben Ruhi Bey Nasılım* (1976) yazılabilir miydi? Yazılsa kim bilir nasıl farklılıklar gösterirdi, ne derecede iyi, ne derecede kötü olurdu, bilinmez.

VAR MIYDIM, YOK MUYDUM, ANLAMİYORDUM Kİ

Bir gökyüzü
dinleniyor içimizde...

Edip Cansever

Edip'in şiiri, ilk kitabından bu yana keskin bir ivme kazanarak yükselmışti. Esinlenmelerle çıktığı yolda biçimci denemelerle ilerlemiş, çeşitli yerlere sapa sapa nihayet kendi yolunu, özgünlüğünü bulmuştu.

Yapıtlarımdan birini de genel olarak nasıl yazdığımı anlatmaya çalışayım. Öncelikle şiir yazmaya eğilimli olmalıyım. Yani şiire yatkın bir duyarlılıkla yüklü olduğumu bilmeliyim ilkten. Sabahları başlarım yazmaya. Kaç saat çalışacağım hiç belli olmaz. Belli bir saatte, belli bir yerde, herhangi bir isim olmamalı. Günlerce masa başından kalkmayacakmış gibi koyulmalıyım işe. Çok sigara içerim. Alkolün damlasını koymam ağzıma. Öyle esin filan beklemem, esini kendim çağırırım masama. Dergiler karıştırırım, bazı kitaplara bakarım, hiç belli olmaz, bir de bakarım ki o nereden ve nasıl geldiği bilinmeyen ses sözcüklere, dizelere dönüşüvermiştir birden. Uzun bir şiire başlamışsam rahatımdır oldukça. Çünkü her gün yapacak bir işim var demektir ki sürekli çalışırım. Şiirlerimi yazı makinesiyle yazarım. Yazarken aynı anda şiiri görmek önemlidir benim için. Ön çalışmalarım kalabalıklara karışmak, yolculuklara çıkmak yıllardır bitiremediğim İstanbul'u adım adım dolaşmaktır. Bir de denizsiz yapamam. Yaşamım bir kıynın yaşamı gibidir.

1950'lerin ikinci yarısı sadece Edip için değil Türk şiiri için de çok önemli yıllardı: 1956'da Oktay Rifat *Perçemli Sokak*'ı yayımladı. 1958'de İlhan Berk *Galile Deniz*'i, Cemal Süreya *Üvercinka*'yı yazdı. 1959'a geldiğimizdeyse Turgut Uyar'ın *Dünyanın En Güzel Arabistanı*, Ece Ayhan'ın *Kınar Hanımın Denizleri*, Ülkü Tamer'inse *Soguk Otların Altında* adlı kitapları birbirini ardına basıldı.

Yıllar sonra İkinci Yeni diye adlandırılacak şair kuşağı böylelikle doğdu. Gerçi Edip'e göre çağdaş şairlerle birlikte aynı kuşağın altında sınıflandırılmış olsa da İkinci Yeni şairlerinin şiirleri ve şiir anlayışları birbirinden farklıydı. Şairin işi durmadan yenilenmekse eğer, İkinci Yeni bir akımdan ziyade farklı şairlerin kendi farklılıklarını oluşturduğu, şiirlerini yenileyip durduğu bir alandı olsa olsa. Edip bu şekilde değerlendırıyordu kendi kuşağını

**“Şiirler yazdım, kitaplar okudum
Elime bir bardak aldım, onu yeniden oydum
Derinlerde kaldım böyle bir zaman
Kim bulmuş ki yerini, kim ne anlamış sanki mutluluktan
Ey yağmur sonraları, loş bahçeler, akşam sefaları
Söyleşin benimle biraz bir kere gelmiş bulundum.”**

ancak neresinden bakarsak bakalım İkinci Yeni şairleri şiirde büyük bir sıçrama yaratarak bugünlere dek ulaşan büyük, sağlam bir köprü oluşturmışlardı.

Eđip'in bu noktada diğerlerinden en çok ayrılan yanı sanıyorum, uzun şiirler kaleme almasında saklıydı. Uzun şiirler yazma geleneği Nâzım Hikmet'in Memleketimden İnsan Manzaraları, Benerci Kendini Niçin Öldürdü? adlı kitaplarıyla modern Türk şiirinde çokça bilinip sevilirdi. Eđip; Nâzım kadar öykülemeci olmaktan kaçınarak, şiirin sınırlarında gezinerek bu tip çalışmalar da yaptı. Bu kitaplar arasında en çok bilineni *Ben Ruhi Bey Nasılım*'dı:

"Ben Ruhi Bey Nasılım" adlı kitabımı, bugünden çocukluğuma doğru uzanan bir çizgiyi bölüm bölüm yazarak sürdürmeyi düşünmüştüm. Baştan dört bölümünü de bu amaçla yazmıştım. Kitap hem yavaş yürüyordu hem de bir yerde tıkanıp kalacak gibiydi. Bir süre yazmayı bıraktım. Bir gün Krepn Pasajı'nda bir başıma otırıyordum. Yazdı, hava sıcaktı. Pasaj da oldukça tenhaydı. Dipte, köşede bir garson uyukluyordu. Diyebilirim ki şiirime bir dekor hazırlanıyordu sanki. Nitekim biraz sonra ilk oyuncu sahneye girdi. Pasaja sık sık gidenler iyi bilirler, sakalları uzamış, saçları dökük ve yağlı, askılı pantolonunu karnının üstüne kadar çekmiş, omzunda birkaç kemerle dolaşan ve kimseyle konuşmayan bir adam vardı. Daha önceleri çok gördüğüm hâlde ilgimi pek çekmeyen bu adam, dışarıdaki masalardan birine, tam karşıma oturdu. Dikkatle izlemeye başladım. Kendi kendiyile konuşur gibi dudaklarını hafiften kıpırdatıyordu. Bir kadeh içki verdiler, içti. Birdenbire Ruhi Bey'i, daha yazılmamış olan Ruhi Bey'i bulduğumu anladım. Çocukluğumdan, gençliğimden ve "şimdi"lerden sıyrılarak onun dünyasıyla özdeşleştim. Eve döndüm, ilk notlarımı yazdım. Kitap o günkü rastlantıdan sonra hızla gelişti.

Eđip'in şiir kişileri tıpkı Nâzım'ınki gibi sokakta, orada burada, yorgun, kaybetmiş, mutsuz ve genelde yalnız kimselerden oluşuyordu. Gerek kendileriyle gerek toplumla çok yönlü bir çatışma içinde yaşayan bu kimselerin en büyük ortak noktası acıydı.

Bunun bir örneğini de Tragedyalar adlı uzun şiirinin yaratım aşamasında görürüz:

Sanırım yıl bin dokuz yüz altmış üçtü. Bir akşamüstü Kapalıçarşı'dan çıktım. Çiçek Pasajı'ndaki meyhanelerden birine girdim. Cam önünde, mermer bir masanın kenarındaki tabureye iliştim. İçkimi söyledim. Nedensiz bir sıkıntı vardı içimde. Meyhanelerin üstündeki binaları, pencereleri seyretmeye başladım. Bir yandan da belleğim geçmiştten bazı anıları taşımaya başladı. Birden Vartuhi'yi gördüm. Nasıl mı? Şöyle: Çocuk yaşıma aşmıştım. Yanımda bir eskiciyle Pasaj'ın üstündeki katlardan birine girdik. Bir şeyler satın alacaktık. Babam göndermişti. Ne var ki, kapı açılır açılmaz korkuyla karışık bir duygu çöreklenmişti içime. Karşımda saçları çok kısa kesilmiş, iri yarı, kadına benzemeyen bir kadın duruyordu. Hemen ayaküstü bir özur bularak eskiciyle birlikte kaçarcasına çıktım. Eskiciden kadın hakkında bilgi aldım. Bana, bu kadın zürafadır, dedi. Zürafanın ne olduğunu sormadım ama, sonradan araştırdım, sevici kadın anlamında kullanılan bir sözcük olduğunu öğrendim. Şimdi gene altmış üçlere geelim. Pasaj'daki binalara bakarken gördüğüm (sanki gördüğüm) o kadındı. Böylece ailenin ilk bireyini buldum. Gerisi kendiliğinden gelişti. Hepsinin de az ya da çok hasta tipler oluşu, çökme, kokuşmakta olan, bir düzeni saptamak, sergilemek içindi.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

GÜN BİTTİ. SAAT KAÇ. BİTECEK Mİ BİR GÜN SAVAŞIMIZ

Edip büyük bir şair olarak, bir yandan yıllar sonrasına uzanacak birbirinden değerli şiirleri kaleme alırken bir yandan da siyasetle ilişkisini sürdürüyordu. İlk gençlik yıllarında önce duygusal bir tepkiyle, akabinde teorik donanımına perçinlenen sosyalizm inancı onu siyasal mücadelenin içine doğru sürükledi. 1960'lı yıllarda Türkiye İşçi Partisi'nde aktif mücadele yürüten bir insan olarak çeşitli yazar ve şairlerle birlikte boy gösteriyordu. Ne var ki içten içe hissettiği uyumsuzluk parti içi birtakım problemlere ve güncel politikanın tahribatına yol açmaya başlayınca partiden ayrıldı.

**Birdenbire yapayalnızsanız her yerde
Ve bundan korkuyorsanız
En küçük şeylerden bile. Örneğin birine saati sorsanız
Karşıdan karşıya geçseniz bir caddede
Sesinizi alçaltıp dikkatle bakarken çevrenize
Biriyle bir şeyler konuşsanız**

**Ve her gün kitaplar, dergiler alsanız. Postacı her gün
mektup
getirse
Sözelimi bir resmi dairede
Fazlaca oyalansanız
Şöyle bir iki otobüs kaçırırsanız üst üste, neden olmasın
Kaldı ki, hiçbir şey yapmasanız bile
Tuhaftır
Sanki herkes kuşkuyla bakacaktır yüzünüze.**

Edip'in şiirleri yalnızlık, acı, mutsuzluk, temala-riyla çevriliyken bolca da içki kokuyordu. Ancak o, yine de umutlu bir insandı. Hayatta bin türlü çirkinlik olsa da insanın her zaman umutlu olması gerektiğini düşünür ve yazı makinesinin tuşları oynadığı sürece umudun var olacağını söylerdi.

Hem benliğinde hem de mısralarında kendine yer bulan bu ikiliğin en büyük tanıklarından biri de eşi Meharet Hanım'dı. Yazdığı şiirleri evvela ona okur, onun fikirlerini alıp öyle devam ederdi.

Meharet Hanım, Sevim Dabağla gerçekleştirdiği şöyleşide eşiyile ilgili sunları söylemişti:

"Edip yalnızlığın şairi olarak anılsa da biz yaşamımızdaki dostları birlikte çoğalttık. Hep kalabalık yerlerin, masaların insanıydı o. İnsan ilişkilerine verdiği önemden midir, bilemem ama evimizdeki o uzun masaları hep keyifle anırım."

"Edip iyi bir eş olmanın yanı sıra çok da iyi bir baba oldu. Bu, belki onun ataerkil bir aileden gelmesiyle ilgilidir."

Diğer taraftansa yalnızlık tamamen vazgeçilebilecek bir şey değildi. O, hem dehşetli acılar yaratan bir canavar hem de birbirinden değerli şiirler doğuran bir odaydı. Aslında Edip'in yaptığı şey canavarı şiirle ehlileştirip okurla paylaşmaktı. Böylece kendi toplumuna ayna tutup onlarla benzer acılarda, benzer yalnızlıklarda buluşmaya çalışmaktı.

Belki de bu yüzden sadece şiir yazarken mutlu olduğunu söylüyordu yazılarında. Sonra bu mutluluğun da diğer mutluluklar gibi en fazla bir gün sürdüğünü belirtip geçiyordu. Ne de olsa mutluluk bir amaç değil sadece bir sonuçtu.

Türkçenin en güzel şiirlerini yazan Edip, şiir okumaktan da oldum olası hoşlanmazdı. Sesinin, diksiyonunun, genel anlamda okuyuşunun kötü olduğunu düşünür ve bundan imtina ederdi. Ancak katıldığı programlarda sıklıkla da olsa sunucunun ricası üzerine birkaç şiirini okuduğu da vakiydi.

Yayınladığı birbirinden değerli kitaplardan sonra ticaret hayatını bırakıp tamamen şiire yoğunlaşmak için Kapalıçarşı'daki ortaklıktan 1975'te ayrıldı. Bu süreçten sonra kışları İstanbul'da, yazları Akdeniz'de geçirmeye başladı. Deniz her daim yanı başındaydı; yaşadığı yerlerde, şiirlerinde, benliğinde.

Bu yıllarda yazdığı şiirleri *Sevda ile Sevgi* (1977), *Şairin Seyir Defteri* (1980), *Yeniden* (1981), *Bezik Oynayan Kadınlar* (1982), *İlk yaz Şikâyetçileri* (1984), *Oteller Kenti* (1985) adlı kitaplarında topladı.

**Ve o gün ilk defa ölüsünü gördü Ruhi Bey
Sogumuş gövdesini gördü
Donuk gözlerini, durmuş kalbini
Gördü neye benzerse bir ölü.**

- Ben Ruhi Bey nasılım
- Mutlusunuz Ruhi Bey.

Yarın gazetelerde çıkacak ilanlarım

Ruhi Bey öldü

Bu ölüm töreninde mutlaka bulunacağım

Bir daha görmek için ölümü

Çelenkler yığılacak avluya

Ki benim sayısız ölülerime

**Yaldızlı yapraklarımı kıpırdatarak bakacaklar
Sevgiyle**

Son günlerinde, Meharet Hanım'ın anlattığına göre, Edibe Hanım'la İlhan Berk'in daveti üzerine Bodrum'a gitmeye karar verdiler. Niyetleri altı ay kadar kalmaktı. Bodrum'un ilk günleri iyi geçiyordu geçmesine ama yaklaşık yirmi gün sonra beyin kanaması geçirdi Edip. Apar topar hastaneyi kaldırdılar, ardından İstanbul'a getirildiler. Ne var ki yapılan müdahaleler sonuçsuz kaldı. Şiirimizin büyük kalemi elli yedi yaşında, 28 Mayıs 1986'da hayata veda etti.

Ölümünün ardından bir sürü şey yazıldı, bir sürü şey söylendi ama içlerinde en güzeli sanıyorum ki Cemal Süreya'a aitti. Bir şairi bir şiirle uğurlamak gerekirdi:

**Yeşil ipek gömleğinin yakası
Büyük zamana düşer.**

**Her şeyin fazlası zararlıdır ya,
Fazla şiirsen öldü Edip Cansever.**

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Mehmet Ali & Akşamsefası

NURAN CANSEVER BİROL İLE EDİP CANSEVER ÜZERİNE

"Ben Edip Cansever'in kızı olmaktan gurur duyan Nuran Cansever Birol." sözleriyle başladı röportaja Nuran Hanım. Kalabalıkta büyüdüğünü, evlerinin kapısının şairlere, ressam ve tüm dostlarına her daim açık olduğunu söyledi sonra da.

"Hep uzun rakı sofralarımızı hatırlıyorum. Tabii ki annem Mefharet Cansever'in konukseverliği çok önemli zira babam dostlarıyla sohbeti çok sevdi." diyen Nuran Cansever Birol, Avusturya Liselerini bitirdikten sonra evlenir ve eşile öğrenim için İngiltere'ye (Oxford) gider. Bu dönemde babası ve annesiyle bir yıl boyunca mektuplaşır. Eşinin askerlik zamanı gelince Türkiye'ye döner. 1982 yılında bir kız çocuğu dünyaya getirir Nuran Hanım. Adını Emine koyar. Emine henüz sekiz yaşındayken çocukların odağında olduğu bir şiir yarışmasında Rıfat Ilgaz'ın elinden ilk ödülünü alır. İlhan Berk onun birkaç şiirini *Şiir Atı* kitabında yayımlar. "Dedesinin genleri herhâlde ona geçmiş." sözleriyle yorumlar Nuran Hanım kızının bu başarısını.

"Yaşamımız çok renkliydi, babamın deyişle kalabalıklar içinde belki de bir karanfil büyüttü bizi." sözleriyle düşüncelerini dile getiren Nuran Hanım ile bir araya geldik ve babası Edip Cansever'i konuştuk.

Edip Cansever'e özellikle son yıllarda yoğun bir ilgi duyulduğu, şiirlerinin gençler tarafından okunduğu, paylaşıldığı görülüyor. Sizce bu ilginin sebebi nedir?

Gerçekten de son yıllarda babama büyük bir ilgi var. Şiirlerindeki umutsuzluk, yalnızlık, tutku okuyucuyla çok büyük bir ustalıkla buluşturuluyor. Babamın şiirlerinin ayrıca ironi barındırdığını düşünüyorum. Gençler bu ülkede her gün cenazeleri, öfkeyi, gözaltıları görüyorlar. Buradan bir çıkış arıyorlar. Bugünün gerçekleriyle hesaplaşıyorlar. Babamın şiirlerindeki gelgitler çok fazla. Bazı şiirleri durağanlık ve sadelik içinde olsa bile insanın duygularını yerden yere vuruyor. Şiirleri çelişkiler, dramlar bütünüdür. Hepsinde konu var, belirli bir yer var, kişiler var. O yüzden de tiyatrolaştırmak çok kolay oluyor. Örneğin *Ben Ruhi Bey Nasılım* sekiz yıl boyunca tiyatrodan Uğur Polat tarafından oynandı. Seyirci çoğunluğu da gençlerden oluşuyordu.

Edip Cansever'in yaşamına baktığımızda ömrünün uzun bir bölümünün Kapalıçarşı'da geçtiğini görüyoruz. Dükkânda otururken şiirler kaleme aldığı biliniyor. O tarihlerde size şiirlerinden bahsedermiydi?

Babam ilk kitaplarını Kapalıçarşı'daki dükkânın asma katında yazmıştır. O zaman biz çok ilgilenmezdik, yazımız küçüktü. Kendisi sadece anneme okurdu şiirlerini. Ama daha sonraları bize de okumaya başladı. Gece, meyhane otururken peçete üzerine bazı notlar alırdı. Sabah onları inceler, beğenirse kullanır, beğenmezse yırtar, atardı. Genellikle şiirlerini sonraki yıllarda odasında sabah saatlerinde yazdı. Ben bir ara kahve yapıp odasına girerdim. Kendisiyle şiir, felsefe konuşurduk.

Edip Cansever'i ailesi olarak Türkiye şiirinde nasıl bir yerde görüyorsunuz?

Edip Cansever yaşadığı toplumdan beslenmiştir. İkinci Yeni akımı şiire başka bir nitelik kazandırmıştır, daha özgün, daha kurnalsız... Babamın da diğer İkinci Yeni şairleriyle beraber çok önemli bir şair olduğunu düşünüyoruz.

Pek çok yerde kalabalık arkadaş masalarından, sabaha dek süren uzun sohbetlerden bahsediliyor. Bu masalarda neler konuşulurdu, hatırlıyor musunuz?

O yıllarda genellikle Marx ve solculuk konuşulurdu. Ayrıca resim, şiir ve roman tabii ki. Belli bir saatten sonra sesi güzel olanlar Ruhi Su şarkıları söylerdi. Arada bir kavgaya edilir, küskünlükler olurdu.

Kendisiyle olan, unutamadığınız bir anınızı bizimle paylaşır mısınız?

Bahar gelmişti, her yer çiçekler içindeydi. Babamı Yıldız Parkı'na götürdüm. Çiçeklerle pek fazla meşgul olmadı. Babama niye bu güzelliğe bakmadığını sordum. "Ben herkesin gördüğünü değil kıyıda köşede kalmış bir kaktüsü görürüm." dedi. Bu anımızı hiç unutmam.

Edip Cansever'i gördüğünüz bir rüyayı anlatır mısınız?

Babamı özellikle öldükten sonra rüyalarımnda çok gördüm. Bugün hatırlamıyorum.

Edip Cansever'e tek paragraflık bir mektup yazacak olsanız ne söylersiniz?

Keşke yaşısaydın, torununu görebilseydin, beraber yine odanda kahve içip konuşabilseydik, gittiğin meyhanelere beni de götürseydin, daha çok şiirler yazsaydın...

Nazlı Başaran, Şiir

KARA GÖZLÜ KIRMIZI YILAN III

*"ve yüzün yüzümdür,
sana kucak açtım."*

Yasa dışı gecelerin ardından
dört nala sonbahara koşuyordu yaz.
Daha tam dökülmemiş yapraklar
hayata tutunuyordu son sürat.
Aylardan Eylül'dü.
On yedisine girmişti tahta atlar.
Kurumuş köy barajının orada aralandı iki gözümün perdesi
ve bağırды sona kalan yeşil otlar.
Belki ortasından geçen bir yarık bu şehrin.
Belki bir cızırtı gibi radyoda.
Belki de durakta bekleyen bir çocuk.
Bir işaret gibi ensemde esti yavaşça.
Keskin kayaların orada
asırlar öncesi bir dünyanın fısıltısına karıştı sesi.
Dedim:

"Ey dostum, düşmanım
Ey benim yolum, içim ve dışım!"
duydum ve bildim bu yeryüzünün tüm savaşlarını.
Buraya ekdim bin nesildir bu canı.
Hatırladım olgunlaşmadan dalından düşen yüzlerce narı.
Sana geldim, bana kucaklarını aç!
Gölün başladığı yerde dikenli teller bitiyordu.
Arasından bir ırmak sanki akıp gidiyordu.
"Son kez," dedi kırmızı yılan.
"Son kez görüyorsun bu vatani."
Karıncaların düğünü,
kırılan bozkır kokusu,
Bir ovaya varsak
belki biraz gökyüzü!
"Son kez," dedi.
Ve kara gözlerini bana verdi yılan.
Şimdi yırtılan bir kabuktur yaşam,
daha parlaktır kıvrımları.
Bu tohumları kim ekti?
ve kim vakitsiz biçti bu tarlaları?
Bir insanımdır ben.
Bir taş, bir toprak,
ezilen bir filiz,
kafasına balta vurulan bir başak.
ve "Son kez," dedi kırmızı yılan
"Şimdi uyan."

"Arıkbaşı.

2019 sonbaharı"

GÜNCE

“Kendini, kimliğini unutmadan yeniye, gelişene, süregelen uyumlanmak zamana karşı koyabilmenin, hem geçmiş hem gelecek olabilmenin temel kuralı belki de.”

Kapının ardında kalan dünya mı yalnız şimdi, biz mi?.. Eskitilmek üzere bekliyor günler birbiri ardına. Dış dünya izole edilmiş ama kendine sosyal her bir insan. Birbiryle mutsuz yürekleri eve hapsedip sinayan zorunlu bir sınav gibi bu izolasyon. Birbirine hasret olanlara da ilaç gibi günler. Bu izole hayat, yalnızlık veya kalabalık istediğimizi vermiyorsa istemediklerimizi öğrenmemizi sağlayacak. Sağlığını kaybetmedikçe bir soluklanma izni bu, hayatın insanlara verdiği. Durup, biraz düşününce üzerine bu fiziki izolasyonun zihnen, kalben herkesi birbirine ve yaşama daha da bağladığını düşünmedik mi tüm kötü senaryolara rağmen? Artan dijital sohbetler, uzaklıklara rağmen daha yakın haller; sosyal medyaya daha görünür, daha cesur ve samimiyetle açılan özel hayatlar bunun kanıtı. Yokluğuyla sınanmadan varlığının değerini bilemediğimiz bir şeyin göstergesi gibi. Pencereden dışarı bakıyorum uzunca. Yıllarca aklıma gelmeyen iyot kokusunu içime çeke çeke yapabileceğim güzelim sahil yürüyüşü neden şimdi aklıma düşüyor? Düşünmek davranmaktan daha kolay tabii. Düşünmek harekete geçmekten daha risksiz. Aklımıza düşeni ertelemeyeceğimiz günleri unut ediyorum. Bu, kendi başıncılığının tadını çıkarma zamanı. Kendine gelme, tercihen ve uydurduğun birbir türlü kılıfla cevabını kendin bulmuş gibi başkalarına sorduğun soruları kendine dürüstçe sorma zamanı. Kendine "Nasılsın?" deme zamanı. Kendini eğleyemediğin bir yalnızlığın yanı başındakine de hiç iyi gelmeyeceğini kabul etme zamanı. Aynı evin içinde eşin dostunla, çocuğun çocuğunla da olsan yalnız kalabilmenin iznini isteme, hakkını verme, zevkine varma zamanı. Şimdi sıralıyoruz bir bir yapılacakları, değiştireceklerimizi, hâle yola sokup, vazgeçeceklerimizi ama insan arsız, yine işine gelmeyeni unutmasa bari.

Bir süre ve zaman zaman bizsiz kalan toprağın, denizin, havanın, doğanın bu kadar kısa bir sürede daha gerçek ve daha güzel olduğunu, kendini yeniden bulduğunu görmek hem bir utanç hem bir öğretme mevzu. Doğanın sahip olduğu yeniye adapte olma becerisinin ayakta kalabilmek için en önemli mezyet olduğu yeniden gözlerimizin önüne serildi. Kendini, kimliğini unutmadan yeniye, gelişene, süregelen uyumlanmak zamana karşı koyabilmenin, hem geçmiş hem gelecek olabilmenin temel kuralı belki de.

Bir kenara bırakılacak ve zamanı geldiğinde kendini yeniden hatırlatacak olan bu not diyor ki "Ey duyması gereken! İnsanlar şıgamadıkları o evlere sığıldılar. Dakikalarla yarıştıkları işlere gitmeden de yürüdü işler. İhtiyaçlarının değil de ihtiraslarının peşinde koşanlar anladılar ki bir yemek, bir yer, neyse o bağımlılıkları, onlar olmadan da yaşayabiliyorlarmış. Az aslında fazlaymış."

Birbirlerinden şüphe ettiler yine, sokağa çıkınca. Yine, çoğu zaman güvenmediler kimseye. Kim bilebilirdi ki kimin virüslü olduğunu? Kendi izolasyonlarının sadece kendilerini değil tanımadığı başkalarını da koruduğunu öğrendiler biraz geç de olsa. Gün geldi, baharı kaçırdılar; mimozalar, papatyalar ve erguvanlar onlar olmadan birbirlerine açtılar çiçeklerini. Evlerini yeniden keşfettiler: Ne bir çekmece içi ne de yıllardır açılmayan bir saklı kutu kaldı düzeltilmeyen. Kendilerini yeniden keşfettiler, bedenlerini, yüreklerini. Saçlarını kesmeyi öğrendiler. Zeytinyağı yemekleri yapabilmenin öyle çok da zor olmadığını anladılar. Okudular, izlediler veya kapandılar. Her birini reddedip sadece durdular. Kaybettiklerimiz oldu, varlığını öğrenip kazandıklarımız oldu, sabahlara kadar kendi hayatlarından kesilip başkalarına gözü gibi bakanlar oldu. Göz göze gelmeyince kolay olan birbirini yermeler devam etti. Her şey geçip, bitince "Ben demiştim!"lere de gelecek sıra.

"Sen hiç sensiz kalmadın ki" diyor ya şarkıda, kendime tam da bunu sormanın zamanı şimdi. Ben bensiz kaldığımda ne olur? "İyimserlik" de, "kılıf" de, "yanlış" de, "doğru" de, ne dersen de. İzole olan bedenimiz kendimize kavuşmayı sağlamaya ne mutlu!

Arzu Susantez

Serra Ataman

ÇOK ÂŞIKMIŞ ŞEHİR

Hiç bitmeyecekmiş gibi gelen upuzun dokuz sene. Dokuz yaz, dokuz sonbahar, dokuz kış ve dokuz ilkbahar. Dokuz kez dönüşü Dünya'nın Güneş'in etrafında ve üç binden fazla kez kendi peşinde dolanış... Güneş'in onun ardından yüzlerce kez nafile batışı ve yine bir o kadar kez sebepsiz doğuşu onun yüzünü göremeyeceğini bile bile... Yaprakların onsuz soluğu, kuruyup havada süzülüşü ve yerlere düşüşü... Rüzgârda yeniden havalanıp onun olmadığı köprülerde nedensiz savruluşu... Kuşların göçüp, göçüp onun olmadığı yere geri dönüşü, nehrin kenarına konup yeniden uçuşu; nehir sularında yıkadıkları tatlı, beyaz, onsuz bedenlerini yarı çıkan güneşte kurutuşu... Nehirde yüzen su samurlarının onsuz gökyüzüne nedenini bilmeden bakışı, yüzmeye devam edişi... Kimsenin onun gibi basmadığı, onun topuğunun değiştiği gibi hiçbir topuğun değemediği irili ufaklı kaldırım taşlarından geçip giden onlarca yabancı yüz; hiçbir o olmayan, o olmaya azıcık olsun yaklaşılamayan... Ağaçların yeni yıla dokuz kez onsuz hazırlanışı, onsuz büyülenebilecekmiş gibi hayallerle süsleniş meydanların, boşu boşuna yanışı ışıkların... Sonra yeniden sönüşü ve yanışı yeniden... Onsuz söylenen bütün şarkılar, yapılan bütün resimler, onsuz atılan her dans adımı... Onsuz açılışı sabahın karanlık erkenlerinde dükkânların, onsuz yağrulan hamurlar, onsuz fırına verilen onlarca tatlı, tuzlu... Tadı var, tuzu var, "o"su yok hiçbir pişenin.

Onsuz geçiş saniyelerin, dakikaların, saatlerin, günlerin, haftaların, ayların ve yılların sanki onsuz geçebilirlermiş gibi. Onsuz alınan milyonlarca nefes onsuz insanlar, onsuz hayvanlar, onsuz yapraklar tarafından. Onsuz yeniden yeşeren doğa sanki yeşilin onsuz bir anlamı varmış gibi.

Onsuz doğan onlarca çocuk, ölen onlarca beden... Onsuz yaşayan, onsuz yaşamayan, onsuz yaşayamayan onlarca can... Onsuz dönüşü araba tekerlerinin kuru yerlerde, ıslak yerlerde, karla kaplı yerlerde, kuru yaprak yığılı yerlerde... Onsuz binişi insanların arabalara, onsuz inişi arabalardan... Onsuz yudumlanışı küçük şişelerden buz gibi soğuk suların, onsuz kaldırılışı havaya kadehlerin, onsuz ılımasının beklenişi sıcak kahvelerin... Onsuz tüm tırmanışlar, tüm yokuş aşağı dönüşler, tüm kırmızı ışıktaki bekleyişler ve ardından yeşil ışıktaki geçişler... Onsuz tüm para üstleri, tüm araç fareleri, tüm market fişleri ve tüm telefon faturaları... Onsuz günaydınlar, iyi günler, iyi akşamlar, iyi geceler... Onsuz sarılmalar, öpüşmeler, vedalar ve kavuşmalar...

Hiç bitmeyecek gibi gelen o en uzun ve sessiz onsuzluk çığlığı bitti. O, geri geldi. Sokaklarına, havama, gökyüzüme geri döndü. Görenlerin unutmadığı, görmeyenlerin tanımadığı, tanımayanların bakmadığı o yüz, o gözler yeniden buradaydı. En beyaz güvercinin havayla hiç temas etmemiş sterillikteki kalbi yeniden burada atıyordu çok kısa bir süreliğine. Her santimi hatırladığımdan güzel, nefes alışı hayalimde kalandan büyüldü. Özlediğini belli etmekten çekinmiyor, hatırlayamayışının üzüntüsünü ise gizleyemiyordu. Kalbinden, ellerinden okunuyordu hep sevdiği ama neyi sevdiğini bulup çıkaramıyordum ruhunun derinliklerinden. Yine de buradaydı ve o da mutluydu. Ölüm gibi gelen, geçmek bilmeyen, onsuz onca zamanın ardından bir göz açıp kapama anından, alınan tek nefesten daha kısa bir süreliğine... Sonra yine gitti. Pamuk kirpiklerine karlar düşürerek uğurlamayı akıl edebilmişim en azından bu sefer. Bu sefer umut vardı. İlk kez dönmüştü, yine dönerdi.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rante.org>

BU TRAVMALAR BENİM

"Bunu önceden anlamamış olamazsın."

Aklımda kalan tek şey buydu. Anlamamıştım. Evlenmemize tam bir ay vardı ve ben iş yerinde sürekli toplantıya katıldığım, zaman zaman "Burada kimsesi yok," diye oraya buraya gitmesine yardımcı olduğum Maria ile beni aldattığını, aslında bundan da önce ilişkinden koptuğumu, zaten uzun zamandır benim de eskisi gibi olmadığını, yine de konunun benimle hiç alakası olmadığını, her ilişkinin çıkmazları olduğunu, bizim de oraya girdiğimizi, çok denediğini ama yapamadığını, bir şans daha vermenin ikimiz için de anlamsız olduğunu, artık aşık olmadığını, böyle şeylerin normal olduğunu zerre anlamamıştım. Mesajlarını bulduğuma öz güvensizlikle suçlanmamı, böyle bir şeyi bana hiç yakıştıramadığımı, burasına kadar geldiğini, burasına kadar ve bittiğini, anlıyor musunuz, bittiğini anlamıştım.

İlk günler şöyle böyle geçti. Acı konusunda tedarikliyimdir. Acıyı dindirmese bile hafifletecek kadar şarkı bilirim. Oturdum, hepsini dinledim. Üç gün. Rehberimde sırayla kim var kim yoksa arayıp olanları anlattım. Evleneceğimi bile bilmeyen, uzun süredir konuşmadığım arkadaşlarıma ayırdığımı anlattım. Dönüşümlü olarak bende kalanlar oldu. Kitap okuyamadım çünkü bir şeye odaklandığımda aklıma hemen o cümle geliyor: "Bunu önceden anlamamış olamazsın." Sanki odak nokta kaymış ve tam da buraya saplanmış. Başka bir şey yok.

Gün geçtikçe içime kapandım. Giderek içime kapandığım bu günlerde tüm tanıdıklarım bendin birer uzaklaşıırken ve ben derin bir çukura doğru düşerken son anda bağıryordı: "Sakin iletişim geçmeeeeel", "İlacaaa başlaaaaaaa...", "Aandaaaaaa kaaaaaal", "Psikolooolooog..", "Yürüyüüüüü yaaaaap yap yap..", "Takımıııl yaaaaa..", "Biraz kafaanı daaağ..", "Meditasyoon yaap..", "Siktir etf", "Aileeeeee diziıııııııııııne güüüüüüüüüüü.."

Sizin de tahmin edeceğiniz gibi tüm bu öneriler arasında mantıklı olan tek bir tanesi vardı. Yine de ona değil de son duyduğuma kulak verdim: Aile dizimi. Beni kurtarır mı? Kesin bu başıma gelenlerde babamın bir payı vardır. Bütün travmalarında payı olan babam bu acıdan da nasiplenmiştir tabii ki. Google'a aile dizimi yazıp ne var ne yoksa seyrettim ve *Sevinçin Kökləri* isimli kitabı sipariş verdim. Bir hafta sonra "Aile dizimi uzmanından farkım yok!" diyebileceğim kadar hâkimim konuya.

Buluştuğum insanlara artık Tan'ın beni tek celsede aldattığını değil de aile dizimini anlatıyordum. Şöyle güzel, böyle iyi... Bakın diyordum, bu travmalar bize atalarımızdan kaldı. Ama sahiplenmek zorunda değiliz. Mesela diyordum, düşünün, bir önceki nesilde tamamlanmamış olan hikâyeleri siz yaşıyor olabilirsiniz. Kaşımızın, gözümüzün rengi gibi travmalarımız da korkularımız da aktarılıyor. Nesilden nesile travma...

Birkaç hafta sonra Instagram'da gezinirken aile dizimi reklamı gördüm. Kesin dinliyorduk bizi diye geçirdim içimden ve bu tedirginliği umursamadım. Anında kaydoldum. İki gün sonra da kendimi işte o hayatımı değiştiren yoga stüdyosunda buldum. Gümüşsuyu'da bir yer. On kişi ya varız ya yokuz. Terapistimiz Fatma Hanım yapacaklarımızı anlattı. Onun yanındaki mindere oturup salonda bulunan herkese travmatik geçmişimizi anlatacağız. Sonra da ayağa kalkıp orada bulunan insanları hayatımızdaki kişilermiş gibi seçeceğiz. Sen annemsin, sen babamsın, sen eski sevgilimsin, sen gelecekteki bensin, sen geçmişteki bensin gibi... Kendime yabancılaşmak için bu kadar çaba üstüne para vereceğimi söyleseler inanmazdım. Saniyesinde yabancılaştım. Hiç zorlanmadan ve beklemeden. Tam beş kişinin hikâyesini dinledim. Bir kez anneanne, iki kez baba, bir kez kız kardeş, bir kez de gelecekteki Sacide oldum. Sacide kıvrıkcık saçlı, incecik gözlü, çok zayıf bir kadındı. Hikâyesini şimdi hatırlamıyorum. Hatırladığım tek şey Sacide'nin bana nasıl baktığı. Odanın köşesine sinmiştim. Beni seçmemesi için omuzlarımı küçültmüştüm ki beni işaret ederek "Gelecekteki ben!" dedi Sacide. Küçülen omuzlarım aşağı doğru çöktü o saniyede. Hepimiz şifanın peşinde görünüyorduk ama aslında umudun peşindeydik. Bende yoktu. Ama Sacide için varmış gibi davranmaya hazırım. Ayağa kalktım. Role basladık. Atalarımızın ruhuyla bağlan-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Beşik Arslan

tıda olduğumuz için yaptığımız her hareketin, hissettiğimiz her şeyin bir anlamı olduğunu söyledi Fatma Hanım. Bense kendimle bile bağlantı hâlinde değildim. Fatma Hanım bana yaklaştı. Sacide de arkasında dikkatle dinliyordu.

"Nasıl hissediyorsun?"

"İyi hissediyorum," dedim. Sacide, Fatma Hanım'ın omzundan yükselerek bana bakıyordu "Ne demek ulan iyi? Anlatsana! İkimiz de 500 lira verdik," der gibi.

Fatma Hanım gülümseyerek yanımdan ayrılacaktı ki "Bir dakika..." dedim, "... iyi hissediyorum çünkü kimseden bir şey beklemiyorum. Kimsenin gözlerine 'Hayat var mı?' diye bakmıyorum. Geceleri bir kalp ağrısıyla uyuyup sabaha göğsümde ağır bir külçeyle uyanmıyorum. Kendi geçmişimi didikleterek şimdiki hayatımı kurtarmaya çalışmıyorum. Sadece şimdiki hayatımı kurtarıyorum. Kimsenin dönmesini beklemiyorum. Ben de kimseye dönmüyorum. Bir cumartesi sabahı sahilde yürümek yerine yoga stüdyosuna girip travmalarımın yüzleşmeyi -yok canım, almayayım- istemiyorum. Herkes kendi travmasınca akıl veriyor, herkes kendi derdince derman olmaya çalışıyor, herkes kendi 'disorder'ına göre ilaç oluyor, biliyorum. Ha, bir de izninizle çıkıyorum." Beşiktaş'a kadar yürüdüm. Canımı densizce acı-tanlar için canım travmalarımı suçlayacak değildim.

Bunu önceden anlamamış olamam. Değil mi?

*Herkes kendi
travmasınca akıl
veriyor, herkes
kendi derdince
derman olmaya çalışıyor...*

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

GÜNEY KORE'DE BİR GECE

"Sayın Yolcularımız." anonsu ile irkilerek gözlerimi Güney Kore'nin bulutlu manzarasına açtım. Uçağın sarsıntıları arasında hostesin elime tutuşturduğu giriş formunu doldururken bir stres hissettim. Yeni bir ülkeye girerken hep hissettiğim bir stresli bu. Pasaport kontrolündeki klasik sorgulamaları herkeste yaptığı gibi bende de stres yapıyordu. Sorgulanmak, kendimi açıklamak zorunda kalmak kolay değildi ne de olsa. Üstelik yorucu bir süreçti de. Uçaktan son iniş sinyalinin duyup, başımı meraklı bir şekilde manzaraya doğru çevirdiğimde ise stres yerini heyecana bıraktı. Yeni maceraların, yeni insanların, yeni bir ülkenin vücuduma karıştığını hissedebiliyordum. İşte bu duygu yaşadığım tüm duygulardan baskın geliyordu. Üstelik aksatmadan her seferinde bunu başarıyordu.

Daha önce bir seyahat uygulamasından tanıştığım Hyejin beni Seul'de seve seve, misafir edebileceğini söylediğinde içimi bir güven duygusu kaplamıştı. Hem kalacak yer bulmakla uğraşmayacaktım hem de Güney Koreli birinin bana en iyi rehber olacağına emindim. Havaalanından şehir merkezine geçtikten sonra metro durağında Hyejin ile buluştuk. Sıcak karşılamasından sonra "Eve geçmeden bir öğle yemeği yiyelim mi? Sonra seni eve bırakıp işe dönerim." dedi. Uçakta küçük bir sandviç dışında bir şey yememiştim ve tam olarak istediğim şey yemek yemektir. "Harika olur." diye yanıtladım. "O zaman bana bırak! Ben ikimiz için sipariş vereceğim. Bakalım ilk gününde Güney Kore yemeklerini nasıl bulacaksınız." diyerek elyle ilerideki restorana işaret etti.

Ben sırt çantamı çıkarıp, restoranda bir masaya yerleşirken o da sipariş vermeye gitti. Kolumu büyük sırt çantamla önüme taktığım bilgisayar çantalarımın birbirlerine dolanan saplarını düğümünden çıkarmaya çalışıyordum. Ben bu düğümden kurtulmaya çalışırken bu düğümün içine daha çok giriyormuş gibi hissediyordum. Tek başıma seyahat ettiğim bazı zamanlarda bu çanta düğümü gibi çözemeyeceğim sorunlarla karşılaştığımı hissediyordum. Anlık da olsa her sıkıntıyla tek başıma uğraşmak zaman zaman zorluyordu.

"Bir saniye, sana yardım edeyim." diyerek, beni bu karmaşadan kurtaran Hyejin gülümseyerek "Bu, benim başıma da hep geliyordu." dedi.

Sandalyeye yerleşirken merakla "Peki sen nerelere gittin?" diye sordum. "Himm, işten çok sıkıldığım bir dönemde bir tura çıkmaya karar verdim ve bu tura Güney Kore'ye en uzak olan yerden başlamak istedim. Haritayı açtım ve "Neden Şili'den başlamıyorum ki?" dedim. Ardından Güney Amerika'ya bilet aldım. Tam altı ay önce İspanya'dan bir trenle tek başıma Güney Amerika'ya gectim. Sonra Kuzey Amerika,

Avrupa, Hindistan, biraz Güneydoğu Asya derken, annemin ağıllarına dayanamayıp Güney Kore'ye döndüm. Aslında Güneydoğu Asya'da daha çok vakit geçirmeyi planlıyordum ama nasılsa yakın diye turumu biraz erken bitirdim."

Vurgulu bir şekilde "Muhteşem!" dedim. Gözlerim parlıyordu, benim gibi tek geçen kadın gördüğümde biraz önce hissettiğim yorgunluk gidivermişti.

"Aslında ben de bu tura Güney Amerika'dan başlamayı düşünmüştüm ama ne yalan söyleyeyim, biraz korktum hem İspanyolca bilmediğimden hem de o bölgenin biraz tehlikeli olmasından. Bu nedenle ilk Asya'yı görmek istedim. Ama şimdi, seni karşımda görünce bunu yapabileceğime iancım biraz daha arttı." diyerek gülümsedim. Suratındaki gülümseme garsonun yemekleri servis etmesiyle meraklı bir ifadeye döndü. "Peki ne yiyoruz?" dedim. "Bibimbap ile başlayalım, istedim." diyerek bana "chopstick"-leri uzattı.

Uzun süren açlık sonrası öyle iyi geldi ki bu yemek! Şimdi ihtiyacım olan şey uykuydu. Hyejin gözlerimdeki yorgunluğu anlamış olacak ki "Haydi! Eve gidelim. Sen biraz dinlen, ben de işe geçeyim." diyerek doğruldu.

Yaklaşık üç dakikalık bir yürüyüşten sonra "Burası!" dedi. Bu kadar merkezi olmasını beklemiyordum. Şifreli kapıdan eve girdikten sonra evin tek odasına geçtik. Ev Japon evleri gibi küçüktü. Aslında Japonya'daki mantık gibi Güney Kore'de de çok insan, az alan vardı. Bu yüzden evleri olabildiğince küçük tutmaya çalışıyorlardı. Tek odaya küçük bir mutfakla bir banyo eşlik ediyordu. Bana yatacağım yatağı gösterdikten sonra:

"Ben şimdi çıkıyorum. Akşam işten bir arkadaşıyla yemek yiyeceğiz. Korelilerin yemekli, içkili geceleri meşhurdur. Gelmek ister misin?"

"Elbette."

"O halde akşam sekizde metro istasyonunda buluşalım." diyerek kapıyı çekti.

Bir sıcak duş sonrası gündüz uykusuna daldım. Kalktığımda kendimi gayet dinlenmiş hissediyordum. Yeni bir kente hazırdım. Kim bilir neler yaşayacaktım burada. Burada tanıdığım insanların hayatımı nasıl değiştirecekti acaba? Kötü tecrübelerim de olacak mıydı? Bilinmezliklerle dolu bir maceranın çok başındaydım. Aslında tüm yaşayacağım duygular için çok heyecanlıydım. Evet, hepsi çok iyi olmasa da buradaki hayatımda neler olacağını çok merak ediyordum. Pencerenin önünde bu düşüncelere dalmışken telefonuma bir mesaj geldi. Mesajın alarımın sesiyle irkildim. Hemen girilip Hyejin ve arkadaşları ile buluştum.

Gittiğimiz yer klasik bir restorandan ziyade bizim meyhanelere benziyordu. Yiyeceklerimizi onlar sipariş etti. "Bize güven! Bu tatların hepsini denemelisin!" dedikleri için seve seve seçimi onlara bıraktım. Ortaya önce mezeler geldi. Sonra masamıza gelen "Makgeolli" adlı içecek bardak yerine çorba kasesi gibi bir kaptaki servis edildi. "Şerefel" diyerek çorba kaselerimizi kaldırdık ve mezelerden tatmaya başladım. Korelilerin bizdeki tırsuya benzeyen Kimchi'sini çok sevdim. Güney Kore'nin damak tadı benimkine uygundu, Koreliler de acıyı çok seviyordu. Bir ülkenin yemeklerinin lezzetini sevmek çok önemli diye geçirdim içimden. Bu, istisnasız her insanı mutlu edecek bir sebepti.

Yemeklerimizi yerken derin bir sohbet'e daldık. Tabii ki her içki masasında olduğu gibi konu bir şekilde siyasete geldi. Merak ettiğim Güney Kore ve Kuzey Kore ilişkisi üzerine sorular sormamla sohbetimiz derinleşti. Güney ve Kuzey Kore arasındaki ilişkiyi tarih kitaplarından biliyordum ama önemli olan buradaki insanların bir-biri hakkında ne düşündüğüydü. Çok karmaşık bir konu olduğu için Hyejin "Aslında Güney Korelilerin Kuzey Kore halkıyla bir sorunu yok. Oradaki yönetimi eleştiriyorlar. Kuzey Korelilerin de bu sistemden memnun olmadıklarını, mecbur oldukları için bir diktatörlüğün hâkimiyeti altında yaşadıklarını düşünüyorlar" diyerek kısa ve net bir açıklama yaptı.

Sohbetimizi yan masadaki adamın gürültülü kahkahası böldü. Adama bakarken restorandaki insanların büyük bir kısmının takım elbisesi olduğunu fark ettim. Hyejin, bu bakışlarımı anlayıp bir açıklama gereği hissetmiş olacak ki "Güney Kore'de iş yemekleri çok yaygındır. Çok çalışmayı sevdiğimiz için akşam da yemeklerde iş konuşmaya devam ederiz. A, bu arada alkoli de çok severiz" dedi ve içkisinden bir yudum aldı. "İşlerinde başarısız olup intihar edenleri duy-

muş muydunuz?" diye devam etti. "Evet, Japonya için duymuştum. Yoksa burada da mı öyle?" "Maalesef, başarısız olduğunu hissedip intihar edenlerin sayısı çok. Üstelik bu, sadece yetişkinlerle sınırlı değil. İsteddiği okula giremediği için intihar eden öğrenci oranı da çok yüksek."

Söyledikleri karşısında şaşırđım. Daha gencecik yaşıta başarısız olduğunu düşündürecek ne olabiliirdi ki? Bir an kendimi, arkadaşlarımı ve sınava hazırlandığım yılları düşündüm. Aslında bu, birçok toplumda aynıydı. Çok küçük yaşta boyumuzdan büyük bir yarışa hazırlanıyoruz. Bir iki yıl-lık da değil, yıllarca süren bir yarış. Bu yarıştaki tek amacımız ise başarılı olmak. Buna öyle kaptırıyoruz ki hayatta ne istediğimizi bile sormayı unutuyoruz. Sonra üniversitede ve iş hayatında da aynı yarış içinde buluyoruz kendimizi. Peki sonuç? Çoğunlukla sevmeyi işi yapan insanlar... "Hayatta hangi işi yapsam mutlu olurum?" sorusunun cevabını çok geç fark eden binlerce insan.

Aynı süreçler içerisinde geçtiğim dönemleri anımsadım. Çok uzaklara gitme me gerek kalmadı bunları hatırlamak için. Daha bir sene önce işi bırakmış ve ne yapacağını bilmez bir hâlde olduğumu hatırladım. Onca yıl emek verdikten sonra bırakıp sıfırdan başlamak da ayrı bir cesaret istiyor. Ben sıfırdan da değil boşluktan başlıyordum. Ne olacağı belirsiz bir yoldaydım ve hayatımda ilk defa gelecek kaygılarımı bir kenara attım. Bir kez de olsa bunu denemek istiyordum. Etrafımdaki stresli bir iş gününün ardından yemek yiyen insanlar arasında tek aylak olarak sırtıyordum belki de. Aldığım onca eğitimden, edindiğim onca iş tecrübesinden sonra üstelik. O eğitimlerde, işlerde öğrenemeyeceğim şeyler öğreniyordum burada. Öğrenmekten öte yaşıyordum, tam da içerisindeydim. Böylesine aylak olmanın hafifliği ile içkimi kaldırarak,

"Güney Kore'deki ilk gece me içelim öyleyse" dedim.

ÜRETMENİN BÜYÜSÜ

"Başarı bir kriter değildir çünkü başarı birçok şeye bağlıdır. Asıl kriter mutluluktur. Çünkü mutluluk sadece sana bağlıdır."

Osho

Bilinmeze dair geliştirdiğimiz bütün korkuları yok eden, içine hapsedildiğimiz beden sınırlarını esneten, zamanı algılarımızın dışına iten hatta ölümü bile yenen bir duygu durumunun hikâyesidir bu deneme. Var olanda eksik kalan güzelliği tamamlamaya gönüllü olan insanın adını tarihe kazırken, güncele ışıık olup geleceği şekillendirmesinin yazılı hâlidir belki de. Üretmenin yaşattığı kutsal hazzın başka hiçbir yerde bulunamayan büyüydür. Kendi ölümüne çare bulamayan insanın bir fikre yaşam sunarak onu ölümsüz yapabilmesinin mümkün olduğudur. Sınırların ufku bölemediği hayal dünyasından gerçeğe ulaşmanın formülüdür.

İnsanlar hayallerini seçemez, hayaller insanları seçer. Sokakta gördüğün garip bir şekle baktığında bitmiş bir makine görüyorsan bu, sana bahsedilmiş bir yetenektir. Kimisi ilaçlar, kimisi sanat, kimisi de rakamlarla ilgilidir. Hayat sana birtakım yetenekler bağışladı ve bu yetenekler üzerine hayaller kurmanı sağladı ama sen hayallerinin peşinden gitmeyi değil sana verilen kadarıyla yetinmeyi tercih ettin. Çevreni değiştirebilecek kudrete sahipken, çevrenin biçimini kabullenip korkularını sahiplendin. İnsanların sesleri zihnini o denli meşgul etti ki bir türlü içinden gelen haykırışa kulak veremedin. Ait hissettiğin yerde zamanı durdurmakla değil daha fazlasına sahip olmakla ilgilendin. En sonunda hayallerine ait, haykırın ses bir fıslıtya dönüştü ve sen içindeki kocaman boşluğu maddeyle doldurmaya çalışın birine evrildin. Oysa hayat defalarca kapını çaldı ama sen evde değildin. İstemediğin bir işi yapıp, sevmediğin yollarda yürürken, başkasına ait kıyafetleri benimseyip, ismini bile sevmeksen sen evde olamazsın ki...

*Seni var eden asıl şey
seçtiklerin değil
vazgeçtiklerindir.*

*Bugüne kadar
hayallerin için
nelerden vazgeçtin?*

Seni var eden asıl şey seçtiklerin değil vazgeçtiklerindir. Bugüne kadar hayallerin için nelerden vazgeçtin? Dünyanın ilk bilgisayar programcısı olan Ada Lovelace, 1800'lü yıllarda bir lort eşi olmanın sağladığı muazzam lüks hayatı görmezden gelerek neden "Sayıların Büyücüsü" olmayı tercih etmişti? Saygınlığı, parayı ve ihtişamı elinin tersiyle iterek toplum tarafından dışlanmayı bile göze almasına sebep olan tutkusunun adı neydi? Üretmenin hazına erişen insanın doruklarda devam eden yolculuğu dünyevi olana katkı sunarken kendi dünyasını sahiplenmeyi gerektiriyordu. Dünya bizden ayrı değildi ama hepimizin içindeki tezahürü birbirinden farklıydı. Heyecanı, tutkuyu, ölümsüzlüğü getiren oydu, kendin olarak var olabilmenin sırlarını haykırıyordu ve tükettiğini yerine koyana iltimaslar geçiyordu. Bahanelerle muhabbeti kesen, suçlamaktan vazgeçen ve hayallerindeki gerçekliği sahiplenip üreten kişiye ömrünün sonuna kadar yoldaşlık ediyordu.

Mimar Sinan, elindeki altın anahtarla Süleymaniye'nin kapısını açtığı gün tam altmış yedi yaşındaydı ama tarif edemediği bir duygunun etkisi altında kalarak âdetâ bir delikanlı gibi ellerinin titredüğinden bahis açmıştı. Yetmişine merdiven dayamış bir adamı böylesine heyecanlandıran neydi?

Büyük bir icadın üzerinde çalışırken, kendi bedenine düşük voltajlarda elektrik vererek uyanık kalmaya çalışan Nikola Tesla'nın çabası ne içindi?

İdam suçuyla yargılandığı mahkemede sessizliğini koruyan Galileo'nun mahkemeden çıkarken, kendine hâkim olamayarak "Dünya yine de dönüyor!" demesi ve ölümü bile göze alacak kadar büyük bir tutkunun gerçekliğini sahiplenmesi enayilik miydi?

Dünyanın en şanssız insanları üretmenin büyüüne erişemeyen, sürekli olarak şikâyet eden ve suçlama konusunda profesyonelleşen karakterlerdir. Asla gerçek bir doyuma ulaşamadıklarından tüketmenin verdiği, tatmin edici olmayan küçük sevinçleri hatta uzun süreli hüznün patlak verdiği dönemlerde yaşanan histeri krizlerini mutlulukla karıştırırlar. Varlıklarını esir alan yalnızlığa itildikleri evlerini, kendilerinden mutlu yaşıyan diğerlerini, tükettikleri için kedileri, fazla kirli görünen caddeleri, rantsekleri ve gençliklerini bile suçlar-

lar. Tüm insanlık evren tarafından korunuyorken yalnızca kendilerinin lanetlendiğine inanırlar.

Oysa gerçek böyle değildir. "Edison'un elektriği ışığa çevirdiği anı, Tolstoy'un Anna Karenina'nın son satırını yazdığı anı, Wright Kardeşlerin uçaklarının uçmaya başladığı anı düşünün. Bunların her birinde zaman bir faninin karşısında yenilgiye uğradı. İnsan, zamanın kendisiyle birlikte götüremediği, zamanın içine sığmayan bir şeyler yaptığında doğanın efendisi oluyor. Sonsuzluğun içinde uçmaya başlıyor."

"Yaratıcılık tarihi bir zevk tarihidir. Zaman, bir kayaya vuran ağır ve sert dalgalar gibi vurur bize. Bizi eskitir. Bizi yok eder. Zamanın bizi yok edemediği anları anlatır işte o tarih."*

İnsana ait bir başkaldırı, silinişe meydan okuma çabası ve varlığın en büyüğü basamağıdır orası. Sabrı tembellikle karıştırmayan, azmi enayilik saymayan, bahanelere sığınıp şartları suçlamayan ve ömrünün son anında asla pişman olmayan insanın erişebileceği mertebedir. Nelerden vazgeçilmez ki bunun için?

Belki de incelikle dünyadan kopmak, kendi özüne doğru yol almak ve orada bulduklarını yeniden dünyaya sunmak gerekiyordu. Gerçek bir hayat yaşamının asıl sırrı hayattan kopacak kadar büyük bir tutkuyla hayata sarılmaktı çünkü ilk adımı dünya için değil kendisi için atan insanlar dünyaya gerçekten fayda sağlardı.

Gerçek bir hayat yaşamının asıl sırrı hayattan kopacak kadar büyük bir tutkuyla hayata sarılmaktı...

* Ahmet Altan, *Yabancı Manolyalar*.

KELİMELER MELODİYE, KAFİYELER NAKARATA

Şarkılar hissedip de kelimelere dokemediklerimizi bazen öyle isabetli anlatır ki o sözlerin bizim için yazıldığına inanırız gelir. Acaba müzisyenler de şarkılara aktardıkları şiirleri okurken böyle mi hissediyor? David Bowie, Hugh Mearns'ün "The Psychoed" şiirini "The Man Who Sold The World'e" işlerken; Nick Cave, "Red Right Hand"ın adını John Milton'ın "Kayıp Cennet"inden alırken neler düşünüyor? Edgar Allan Poe imzalı "Annabel Lee"; Joan Baez, Stevie Nicks, Marissa Nadler ve Black Rebel Motorcycle Club'ın ardından yıllar boyu daha kimler tarafından yorumlanacak?

Şiirlerden bestelenmiş, kimini kitlelerin sesi olmuş, kimi meraklısında saklı kalmış, kimi insanları birleştirmiş, kimi ayırmış şarkıların hikâyelerinden geçiyor bu sefer rotamız.

Billie Holiday - Strange Fruit (1939)

Cazın dev isimlerinden Billie Holiday'ın sesiyle tanıdığımız "Strange Fruit", gölgesi bugüne kadar uzanan ırkçı karanlığın gözlerine tutulan bir ışık gibi parlıyor, dinleyenlerin ruhunda yanık köşeler bırakıyor. Şiirlerini Lewis Allan takma adıyla yayımlayan Bronxlu Yahudi öğretmen Abel Meeropol'un 1937'de yazdığı eser 1800'lerden 1960'lara kadar ABD'de sıklıkla görülen, siyahlara yönelik linçleri anlatıyor. Bahsi geçen "tuhaf meyve", linç edilen siyahların ağaçlara asılan bedenlerinden başka bir şey değil. Bestesi Meeropol imzası taşıyan bu çarpıcı şiir ilk kez Meeropol'un eşi tarafından sahnede seslendiriliyor.

Billie Holiday, babası Clarence'ı ırkçı ön yargıların etkisiyle, tedavi edilemeyen, ölümcül bir akciğer kanserinden kaybettikten iki yıl sonra bu şarkıyı New York'un Greenwich Village Mahallesi'ndeki gece kulübü Café Society'de söylüyor. Gelebilecek olumsuz tepkilere rağmen gözlerini kapayıp, babasının hatırasını düşünerek söylediği "Strange Fruit" Holiday'ın en çok satan şarkısı oluyor ve Amerikan kültüründe derin bir iz bırakıyor.

Leonard Cohen - Suzanne (1967)

Şiir ve müziğin birleştiği noktalardan geçen bir rota şüphesiz, Leonard Cohen'a uğrayacaktır. Cohen'ın 1966'da çıkan şiir kitabı *Parasites of Heaven*'da yer alan "Suzanne", o dönemde henüz müzisyen olarak değil şair ve yazar olarak tanınan sanatçının 60'ların başında Montreal'de tanıştığı Suzanne Verdal için yazılmış. Verdal'ın bir röportajında anlattığına göre tıpkı şiirde söylendiği gibi çay içip, portakal yiyerek geçirilen akşamlarda

Cohen ve Verdal sürden ve hayattan konuşuyorlar. Bu ruhsal yakınlık hiçbir zaman tensel bir karşılık bulmuyor. Cohen, "Suzanne" şarkısını 1967'de yayımlanan ilk albümü *Songs of Leonard Cohen*'in ilk single'ı olarak piyasaya sürüyor. Leonard'ın yolu müzisyen olarak, yeni bir yöne giderken, ele avuca sığmayan Suzanne dansçı olarak dünyayı geziyor ve 90'larda Los Angeles'a yerleşiyor.

Cohen'in "kariyerimin en iyisi" dediği şarkısına ilham veren Suzanne şarkısı ilk duyduğunda gururunun okşandığını kabul ediyor ama bunun ikisini ayıran bir yol ayrımı olduğunu da ekliyor. İki eski arkadaş bir daha o günlerdeki gibi bir araya gelmiyor.

Pink Floyd - Set the Controls for the Heart of the Sun (1968)

Pink Floyd'un 1968 tarihli ikinci albümü *A Saucerful of Secrets*'in hipnotize edici şarkısı "Set the Controls for the Heart of the Sun" grubun beş üyesinin de icracı olarak yer aldığı tek Pink Floyd şarkısı. Bu yazıyı yazarken de mola verip defalarca dinlediğim şarkının sözlerinin tamamı Roger Waters'ın 90'larda verdiği bir röportajda anlattığına göre *Poems of the Late Tang* başlıklı bir Çin şiirleri antolojisinden alınmış. 1965'te yayımlanan kitap MÖ 4. yüzyıla kadar uzanıyor ve Çin şiirinin Batı'da o zamana kadar pek bilinmeyen figürlerine de yer veriyor.

Tang Hanedanı döneminde yaşayan şairler Li He ve Li Shangyin'in dizeleri "Set the Controls for the Heart of the Sun"a sızıyor ama bu, Pink Floyd diskografisinde Çin şiirinin izlerini taşıyan tek şarkı değil. Grubun ilk albümü *The Piper at the Gates of Dawn*'da yer alan "Chapter 24" ve *More* filminin soundtrack'i için kaydedilen "Cirrus Minor" da Çinli şairlerden alıntılar içeriyor.

Arctic Monkeys - I Wanna Be Yours (2013)

Lisede çoğumuz gibi akli ders dışında her şeyle meşgul olan Alex Turner, edebiyat öğretmeni sınıfta John Cooper Clarke'ın "I Wanna Be Yours" şiirini okumaya başladığında ona kulak kesildiğini söylüyor. Yıllar içinde Turner'ın ilham kaynaklarından birine dönüşen "punk şair" Clarke, eserlerini önce kulüplerdeki performanslarda seyirciyle paylaşıyor. 1978'de ise performans kayıtlarını albüm formatında yayımlamaya başlıyor. Sex Pistols, Siouxsie and the Banshees, Joy Division gibi punk ve post-punk dünyasının ikonik isimleriyle aynı sahneyi paylaşan Clarke'ın şiirlerinin hâlâ müzikte yankılanıyor olması çok doğal.

Clarke'ın 83-84 yıllarında yazdığı "I Wanna Be Yours", harika bir söz yazarı olduğunu düşündüğü Alex Turner'ın ellerinde duygu dolu bir balada dönüşüyor ve Arctic Monkeys'in hit makinesi albümü *AM*'in kapanışını yapıyor. Turner'ın içine kendi sözlerini de kattığı versiyon, Clarke'ın "modern romantizme çok katkı sunduğu"nu söylediği eserini daha da çekici kılıyor.

Kumdan Kaleler - Gökânâm (1996)

Bu ay Manyetik Bant'ta son durağımızın mimarı ömrü 90'larla sınırlı kalsa da şarkılarının bıraktığı tat bugün bile damaklarda olan Kumdan Kaleler. İlk ve tek albümü *Denize Doğru'da* kendi şarkılarının yanı sıra Edip Cansever, Ataoğulları, Metin Altok gibi isimlerin şiirlerini besteleyen grup, Cansever'in 12 bölümden oluşan "Gökânâm" eserinin bir kısmını Tuna Kiremitçi'nin bestesiyle müziğe aktarmıştı.

Müzik araştırmacısı ve yazarı Murat Meriç, 9 Ağustos 2020 tarihli *Gazete Duvar* yazısında Cansever şiirlerinin kendi içinde bir müziği bulunduğunu ama bunu notalara dökmenin neredeyse imkânsız olduğunu belirtiyor. Kumdan Kaleler bu zorlu uğraşın üstesinden gelerek hem dinleyicilerine hem Cansever okurlarına ömür boyu eskimeyecek bir armağan veriyor.

Şarkılar
hissedip de kelimelere
dökemediklerimizi
bazen öyle isabetli
anlatır ki o sözlerin
bizim için yazıldığına
inanasınız gelir.

ORHAN PAMUK

"VEBA GECELERİ"

Yazı, söyleşi ve anlatılarında roman yazmanın sabır işi olduğunu sıklıkla hatırlatan Orhan Pamuk, günde 0,75 sayfa yazabildiğini söyler. Yaklaşık kırk beş yıldır profesyonel olarak yazan, yani işi gücü yazmak olan (Günde ortalama sekiz saatlik bir yazma süresinden bahsediyoruz.) bir yazarın bunu söylemesi elbette ki şaşırtıcıdır. Zira o, artık Türkçenin büyük yazarları arasındadır. Üstelik tanınırlığı, bilinirliği tüm dünyaya yayılmış, kitapları 60'tan fazla dile çevrilmiş, dünyanın en prestijli edebiyat ödülünü kazanmıştır. Neredeyse bir gelenek hâline dönüşmüş başarı sonrası şımarıklık Pamuk'a sirayet etmemiş, aksine o, daha da sebat ederek üretim yapmış ve adını neredeyse baltı girmemiş ormanlarda yaşayan kabilelere bile duyurmuştur.

Bu bağlamda karşılaştığım bir örnek üzerinden Pamuk'un şöhretini şöyle anlatabilirim: Yıllar önce Kuzey Buz Denizi'nin yanı başında, dünyanın öte ucunda olan Hollanda'nın Leeuwarden kentine, bir film festivaline gitmişim. Yaş ortalama altmışı olan, dünyanın unuttuğu bir kentten bahsediyorum. Malum olduğu üzere, yöredekiyle kültürel kaynaşma gereği birbirimize sorular sorarken ilgiyle Türkiye'den tanıdıkları sanatçıların isimlerini öğrenmeye çalıştım. Nuri Bilge Ceylan ve Emin Alper gibi uluslararası film festivallerinde yarışmış, ödülleri almış yönetmenlerin ismini duymayı beklerken, (Bir film festivalinin katılımcılarıyla yani edebiyat dışı insanlarla konuştuğumu belirtmek isterim.) konuştuğum hemen her kişi ilk olarak Orhan Pamuk'un adını söylemişti.

Pamuk özellikle, kaleme aldığı *Kara Kitap* (1990) sonrası uluslararası arenada tanınır hâle gelir. Nobel'e uzanan "kutlu yürüyüş" başlamıştır artık. Uluslararası okur karşısına çıkmasına, kitapları ilgiyle takip edilmesine rağmen ısrarla eski çalışma temposunu bozmayan Pamuk, yine uzun- aralıklarla roman yayımlamaya devam eder. Kitaplarının arasında dört beş sene gibi (Endüstri, çok okunan bir yazardan çok üretmesini ister.) geniş bir zaman aralığı vardır. Bu yaklaşımdan hareketle Pamuk'un yine ortaya çıkması uzun süren -beş yıllık bir zamanda hazırladığı- son romanı *Veba Geceleri*'nin okuru sabırsızlandırdığını söylemek gerekir. Neyse ki geçtiğimiz günlerde yayımlanan kitap, Pamuk okurunun hasretini dindirmiş gibi görünüyor.

Adında veba geçen ve bir adada yaşayan insanların bu bulaşıcı hastalıkla baş etme sürecini anlatan kitabın Covid-19 pandemisiyle çıkması bir garip rastlantı oldu, desek yeridir. Zira Pamuk, yukarıda da bahsedildiği gibi kitapları üzerine uzun süre düşünen (Bu romanın hikâyesini 40 yıldır tasarladığını söyler.) ve yazım sürecinde ziyadesiyle çalışan bir yazar.

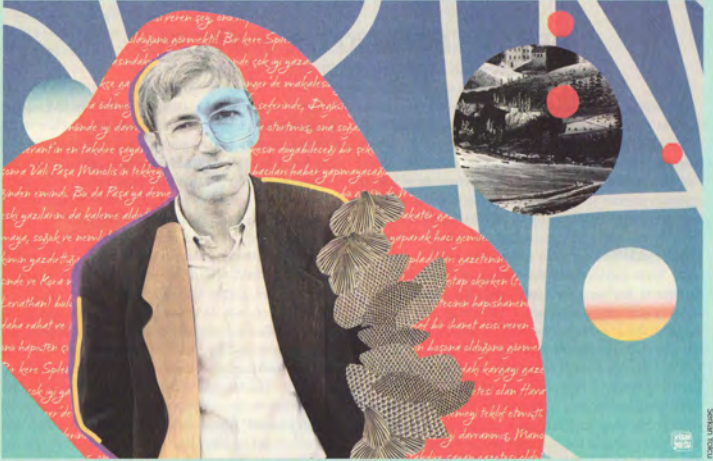
Roman, gerçekte var olmayan Minger Adası isimli, Osmanlı Devleti'nin yirmi dokuzuncu eyaletinde yaşanan veba salgını konu alıyor. Sene 1901'dir, II. Abdülhamid tahtta. Hem Avrupa hem Osmanlı Devleti kay-nayan kazandır. Ulusal bağımsızlık mücadeleleri, yükseliş geçen emperyalizm ve teknoloji savaşları I. Dünya Savaşı'nın gelmekte olduğunu işaretidir. Osmanlı Devleti iki arada bir derede kalmış, günden güne azalan topraklarından, hemen her günü vukuatlı geçen zamanlarından, herhangi bir konuda karar alırken bir büyük ülkeye -Fransa, İngiltere, Almanya- danışmak zorunda kalmaktan helak olmuştur. (Buradan sonrası "spoiler" içerir.)

Böylesi bir ortamda, Rumların ve Türklerin eşit sayıda oldukları Minger Adası'nda bir veba salgını patlak verir. II. Abdülhamid, bir salgın uzmanı olan Doktor Bonkowski Paşa'yı adaya gönderir. Fakat kısa süre sonra ünlü doktor bir cinayete kurban gider. Bu noktada Pamuk, tam da bir polisiye roman hastası olan II. Abdülhamid'in bu özelliğini hatırlatarak, "Katil kim?" sorusunu ortaya atar. Adadaki Rum milliyetçileri mi, Türk milliyetçileri mi? Vali Sami Paşa mı? Vebayı yabancıların adaya soktuğunu düşünen Şeyh Hamdullah mı veya daha öncesinde buna benzer pek çok cinayet işleten II. Abdülhamid'in kendisi mi?

Pamuk'un bu sorunun cevabıyla pek de ilgilendiği söylenemez. Ona göre bu olay sadece hikâyesini ilerletmeye yarayan bir bilgidir ve bu hadise hükümetin yapmak istediği bu küçük adadaki iktidar odaklarını ortaya çıkarmaktır. Milliyetçi gruplar, otoriter Vali Sami Paşa, tarikatların veya padişahın kendisi bu küçük adadaki iktidar mekanizması için çarpışmaktadır. Adayı kim yönetecektir? Pamuk, bu iktidar odakları üzerinden günümüze göndermeler yaparken hikâyeyi hep aynı yerden, II. Abdülhamid'in abisi V. Murad'ın küçük kızı Pakize'nin gözünden anlatmaktadır. Zira Pakize Sultan ve onun başarılı eşi Doktor Nuri öldürülen salgın doktorunun ardından vebayı bastırmaları umuduyla adaya gönderilmiştir.

Her ne kadar *Kar* (2002) romanı için "Yazdığım ilk ve son siyasi romanım," dese de Orhan Pamuk bu sözünü tutmaz. Görünen o ki *Veba Geceleri* Orhan Pamuk'un en siyasi romanı. Önce milliyetçi Osmanlı askeri Kolağası Kamil'in darbeyi bastırması ve ardından iktidara geçmesi, sonra tarikatların yönetimi ele geçirmesi ve günün sonunda iktidarın bir Osmanlı kadını olan Pakize Sultan'a kalması dikkate değerdir. Değişen her yeni dönemle birlikte iktidarı anlayış, Batı'nın tavri ve insanların yönetim organlarıyla kurduğu ilişki de dönüşüme uğrar. Pamuk, "sıradan insan"ın iktidardakilerle doğrudan ve dolaylı ilişkilerini sade bir dil ve mesafesiz bakış açısıyla anlatır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Dönemin ruhunu, siyaset, kültür ve ekonomi anlayışını tüm boyutlarıyla kavradığı ve neredeyse hatmettiği görülen Pamuk, atmosferini kurarken anlatılanlardan şüphe edilsin, istemez. İşaret ettiği tarihte -1901'de Avrupa ve Osmanlı Devleti'nde hüküm süren siyasi havayı öylesine doğrudan anlatır ki okur kendini o dünyanın içinde bulur. Veba salgını sırasında adada yaşayanlar bugünün izleşimi olduğu gibi yansırken atmosferin inandırıcılığı katbekat artar. Sanki yüz küsur yıl önce sine giden biz değilizdir, romanda yaşayan karakterler bugüne gelmiştir. Salgın sırasında aldıkları tavır, eylemleri ve yaşam pratikleri bugünün insanlarıyla neredeyse tıpatıp aynıdır. Karantina söylemleri, insanların bir yerlere kaçmaya çalışmaları, bir adadan (Her ülke bir adadır da aslında.) uzaklaşma çabaları günümüz insanının eylemleriyle bire bir örtüşür.

Pamuk, bu denklik üzerinden romanının yapısını inşa ederken yarattığı karakterlerin duygusal yönünü dile getirmeyi de ihmal etmez. O tarihte orada yaşayan her karakterin varlığına, ete kemiğe büründüğüne koşulsuz bir şekilde inanırız. Aşklarına, umutlarına, hayal kırıklıklarına, öfkelerine ve acılarına öylesine katılırız ki (Pamuk her ne kadar bunu yapmaya çalışmaza da.) bir anda adada o karakterlerle yan yana olduğumuzu düşünürüz.

Pamuk'un diğer romanlarında da görülen her karakterle özdeşleşme ihtimalimiz *Veba Geceleri*'nde de karşımıza çıkar. Pamuk'un en büyük başarısı da bu, bana kalırsa. Ele aldığı yan karakterleri bile öyle canlı, öyle sahibi çiziyor ki tıpkı burada olduğu gibi onların samimiyetine inanıp hatalarını eleştiriyoruz, onları dostlarımızımız gibi yer yer- ayıplıyoruz.

Pamuk'un romanlarının bir diğer ortak özelliği hikâyeyi anlatan kişinin romanın sonunda her daim yaşıyor olmasıdır. Ona göre "Hikâyeyi anlatan kişi asla ölmez." Anlatıcı her daim yaşar. *Kara Kitap*'ta, *Kar'da*, *Benim Adım Kırmızı*'da, *Masumiyet Müzesi*'nde anlatıcı hayatta kalan kişilerden seçilir. *Veba Geceleri*'nde de kitabı kaleme aldığını söyleyen Mina Mingerli (Pakize Sultan'ın torunudur.) hayatta kalan kişidir.

Yine *Veba Geceleri* ve Pamuk'un diğer eserleriyle benzerlik kuran bir başka durum, yazarın romanın bir yerinde kendi ismindeki bir yazarın ismini geçirmesidir. Orhan Pamuk isminde bir romancı, *Kar'da* ve *Masumiyet Müzesi*'nde olduğu gibi burada da karşımıza çıkar.

Her tarihi roman geçmişin -ve değiştirilemezliğin- konforuna yaslanır. Yazar, nesnel ve somut olandan yola çıkarken verili gerçekliğin üzerinden anlatısını inşa eder. Pamuk'sa *Veba Geceleri*'nde "sahiden olan"ı yok sayar. Yerine yoktan var ettiği bir mekânı koyar ve verilen gerçekliği hayali olanın etrafına dizer. Dolayısıyla kolay olanı reddeder. Böylece tarihi de yeniden üretir. Bu da romanın bir başka başarısı.

Veba Geceleri dili kurgusu, atmosferiyle Pamuk'un en iyi kitaplarından biri olma özelliği gösteriyor. Sonraki süreçte daha da tartışılacağını -amiyane tabirle söylersek daha çok toz kaldıracacağını- düşünüyorum.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

EFKÂRLI BİR SEATTLE YAĞMURU:

CHRIS CORNELL

Kentler ve insanlar arasında sıkı bir bağ vardır. İnsan zamanla yaşadığı yerle bütünleşir, kentin kimliği kendisinin de kimliği hâline gelir. Mesela kentin yaşaşığın insanın adımlarına karışır. Güneşin batışı, yağmur, kaos ve kasvet insanın ruhuna işler. Bu ilişki kendisini en çok romanda, müzikte, sinemada gösterir zaten. Yaşadıkları kentle bütünleşen yazarların cümlelerine baktığımızda o yerlerin seslerini duyuyor, tarihi izleriz. Müzisyenlerin kentlerinin sesleri melodilerine karışır, mekânların duyguları notalardan sızar.

Yağmurun hiç dinmediği kasvetli ve melankolik Seattle da kendine has karaktere sahip kentlerden. Seattle'ı yeryüzünde ayrıksı kılan özelliği sadece iklimi değil, aynı zamanda müzik tarihinde derin izler bırakan grunge akımına da öncülük etmesi. Bugün "Seattle sound"u olarak da anılan grunge 1980'li yılların başlarında ortaya çıkmıştır. Grunge, Seattle'ın kavsetli atmosferini bünyesinde barındıran, isyankâr olduğu kadar melankolik şarkı sözlerine ve "eyvallahsız" duruşa sahiptir. Nirvana, Pearl Jam, Alice in Chains, Stone Temple Pilots gibi grupların başını çektiği grunge akımı kısa sürede dünyada büyük ilgi görmeyi başardı. Aynı dönemde müzik yapmaya başlayan bu gruplar kısa sürede başarıyı da trajediyi de yaşamak durumunda kaldı. Nirvana'nın solisti Kurt Cobain, Alice in Chains'in vokali Layne Staley, Stone Temple Pilots'un solisti Scott Weiland genç yaşlarında hayatlarını kaybettiler. Özetle Seattle'ın karabulutları bir türlü grunge'in peşini bırakmadı.

Bu grupların arasında Chris Cornell'in 2017 yılındaki zamansız vedası yüzünden biraz da buruk bir şekilde andığımız Soundgarden da yer almakta. Soundgarden, aynı dönemde çıkan diğer grunge temsilcileri gibi agresif olduğu kadar melodik bir müzikal anlayışa, derinlikli şarkı sözlerine sahipti ve Chris Cornell'in karakteristik vokali ile dikkat çekiyordu. Zaten grubu müzik tarihinde bu denli eşsiz kılan nokta hiç şüphesiz Chris Cornell'in benzersiz vokal tarzıydı. Zamansız vedası belki de bu yüzden hepimizi çok sarstı.

Uzun, Kıvrırcık Saçlı, Beatles Hayranı Genç

1964 yılında Seattle'da dünyaya gelen Chris Cornell zorlu aile hayatı ve ekonomik koşullar içerisinde bir çocukluk geçirir. Okulu bırakıp bir dönem lokantalarda aşçılık yapar. Cornell, uyuşturucu ile ufak yaşlarda tanışır. Bu bağımlılığı ona depresyon ve panikatakt olarak geri döner. Müzikle iletişimi arttıkça da bu dünyadan uzaklaşır.

Seattle'in tüm melankolisini heybesinde taşıyan Cornell'a müzik tanrılarının ilahi dokunuşu bir çöp kutusunda gerçekleşir. Komşularının çöpe attığı (Gerçekten böyle bir şey yapabilmişler!) Beatles plaklarını tesadüfen bulan uzun, kıvrırcık saçlı, depresif görünümlü genç Cornell onları eve

göttürür, titizlikle temizler. Günlere odasından çıkmadan o plakları dinler. John Lennon ve Paul McCartney'nin sesi o dönemde hayatının istikametini arayan Chris için bir pusula olur. Coğrafya bazen kader olduğu kadar yoldaş da olabiliyor. Müziğe olan ilgisi ve dikkate değer müzik kulağı okuldaki hocalarının dikkatini çekse de Liverpoollu dört gencin yaptığı müzik Seattlelı melankolik Cornell için fitili ateşleyen nokta olur.

Chris Cornell, sanılanın aksine müziğe vokal yaparak değil davul çalarak başlar. Davulcu olarak bir süre Seattle merkezli cover gruplarında çalar. Chris'in müzikal hayatını değiştirecek olay ise cover grubu The Shemps'e katılması olur. The Shemps hem Soundgarden'in temellerinin atılması hem de Cornell'in davul zilleri arasında mikrofonu geçiş yapmasını sağlayan olaylar zincirini başlatır. Chris, grupta ilk başlarda davul çalıp vokal yapar ama grup elemanları Chris'in görünüşünün dikkat çekici olduğunu ve bu sayede daha çok seyirciye ulaşabileceklerini düşünüp onu sahnenin önüne çıkarır.

Gruplar ve Tek Başına Yollar

The Shemps'in ömrü uzun olmaz. Kısa sürede grup dağılır. Başçı Hiro Yamamoto ve Chris Cornell başka bir isim ve başka elemanlarla yeni bir grup kurmak ister. Gitarist Kim Thayil'in ve davulcu Matt Cameron'ın onlara katılmasıyla artık yeni bir grup olurlar. Grubun ismini o dönemde çağdaş sanat dünyasında ilgi gören Sound-Garden'dan ilham alarak Kim Thayil bulur. 1988 yılında ilk albümleri *Ultramega Ok* yayımlanır. Dikkat çekici hamle ise 1989 yılında *Louder Than Love* ile gelir. O tarihlerde rock camiasında heavy metal ve punk baskındır. Grunge'a kitleler hoş gözle bakmaz. O; iç bayıcı, melankolik sözler ve melodiler olarak yaftalanır. Grunge'in kitleleşme hâle gelmesi için 1990'lı yıllar beklenektir. Soundgarden da çıkışını 1991 yılındaki *Badmotorfinger* (Bu albümde "Outshined" yer alır. *True Romance* filminde çalar.) ve 1994'te yayımlanan *Superunknown*'la yapar. *Superunknown* albümü sadece grunge akımı için değil aynı zamanda rock tarihi için de dönüm noktası albümlerden biri olur. "Spoonman", "Black Hole Sun" ve "Fell on Black Days" gibi günümüzün klasikleri bu albümde yer alır. Soundgarden, biraz da MTV'nin varlığıyla kısa sürede evrensel bir grup hâline gelir. Grup, kendine has gitar partiyonları, klasik rock tarihinde selam gönderen riffleri ve Cornell'in kirlî ama parçanın duygusunu aktaran benzersiz vokaliyle rock tarihinde saygıdeğer bir yer edinir. Soundgarden, 2000'e doğru gelirken şok edici bir şekilde dağılma kararı alır. Dağılan gruplar ve yola tek başına devam etme mecburiyeti Chris Cornell'in aşına olduğu bir durumdur. Onun için

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rntey.org>

müzik ufak yaşlardan itibaren yalnızlığını giderebilmenin ve dünyayla sahibi bir iletişim kurabilmenin en iyi yoludur. Soundgarden sonrası sırtında gitarıyla tek başına yeni yolların peşine düşer. Cornell'in elinde pusulası vardır, geriye sadece yola çıkmak kalmıştır. 1999'da ilk solo albümü *Euphoria Morning*'i yayımlar. Albümde "You Can't Change Me", "Steel Rain" gibi klasikler yer alır.

Cornell'in yolu 2000'li yıllarda müzik camiasının süperstar prodüktörü Rick Rubin'le keşişir. Rubin'in aklında tarzları birbirine benzemeyen farklı müzisyenleri yana yana getirme fikri vardı. O dönemde vokalsiz kalan Rage Against The Machine ile Chris Cornell'i bu düşünceyle buluşturur. Rage Against The Machine'in öfkesi Seattle'in melankolik sesi Chris Cornell'la ilginç bir karışım olacaktır. Audioslave adını alan grup 2001-2007 yıllarında üç albüm yayımlar ve kısa zamanda "Like a Stone", "I Am the Highway", "Show Me How to Live", "Be Yourself", "Cochise" gibi bugün rock tarihinin unutulmazları arasında yer alan parçaları yazar. 2005 yılında Havana, Küba'da konser veren ilk ABD'li grup olurlar. Audioslave, 2007 yılında grup için anlaşmazlıklar yüzünden dağılır. Cornell yine tek başına kalmıştır. Gitarını sırtına asar, kaldığı yerden yoluna devam eder ve *Carry On* isimli başka bir solo albüm çıkarır. Yeni James Bond filmi *Casino Royale* için "You Know My Name" isimli bir parça besteler. Arada Rock'n Coke için İstanbul'a bile gelir. Kendisine üzerinde nazar boncuğu olan bir tişört hediye edilir.

2000'li yılların ortalarına geldiğimizde Chris Cornell müzikal olgunluk dönemini yaşar. Cornell bu dönemde bir süre Bob Dylan gibi sadece gitarıyla akustik parçalar çalar, söyler. İsveç'te mütevazı bir barda kafasına göre takılır mesela. Led Zeppelin'den, Prince'ten parçalar söyler. Kendi parçalarının akustik hallerini yorumlar.

2010 yılında sürpriz bir gelişme olarak Soundgarden geri döner. Grup yeniden birleşir, birlikte yeni albüm yapıp yollara düşer. Cornell, gençliğinde olduğu gibi yine saçlarını uzatır, sakal bırakır. Zamanı durdurdıkları yerden yeniden başlatırlar. Chris Cornell için her şey yolunda gidiyor gibidir. Yakın dostları onun çok mutlu göründüğünden bahsediler. Lakin gerçek görüldüğü gibi değildir. Bulutlar tepede toplanmaya başlanmıştır, hava dönmüştür, fırtına kapıdadır.

2017 yılında Chris Cornell ve grubu konser vermek için Detroit'e giderler. Cornell, heyecanla sosyal medyadan konser duyurusunu yapar. Konserden önce ve sonra Chris'in keyfi aşırı yerindedir. Herkese gülümser. Konserden sonra herkes otellere dağılıp kendi odalarına çekilir. Eşi, Cornell'i arar. Telefon çalar, açılmaz, telefon çalar ama yine açılmaz... Akla kötü senaryolar gelir. Panikle otel odasının kapısı açılır, kötü senaryo gerçekleşmiştir. Dünya bir süre susar. Gitarlar amfilerden çekilir. Sahnenin ışığı kapanır çünkü Corbin Reiff'in onun hakkında yazdığı *Total Fucking Godhead* biyografisinde söylediği gibi "Artık kimse onun gibi söylemeyecek."tir.

Bir Seattle Yağmuru

Hepimiz aynı manzaraya aynı duygularla bakmıyoruz. Bazılarımız kadrailarına geçmişlerinden getirdikleri gök gürültülü ve sisli bir manzara yerleştiriyor. Güneş aradan kendini gösteriyor ama manzara bir türlü aydınlanmıyor. Melankoli de böyle bir şey. Güneşli bir havada tepenize diken sevimsiz bir yağmur bulutu gibi hissettirebiliyor. Şemsiyenizi açsanız bile kâr etmiyor. Böyle durumlarda anlaşılacak istiyoruz, karabulutlar tepeden çekilsin diye bekliyoruz. Lakin anlaşılacak için icat ettiğimiz kelimeler başkaları için yalnızca kulağın içinde yankılanan sessiz harfler olabiliyor. Chris Cornell da ağırbaşlı, sakın bir şekilde çocukları ve eşiyle dünyayı dolaşırken bavulunun içerisinde hep bir sıkıntıyı ve melankoliyi taşımış sanki. Gülüşün ardına saklanan tarifsiz bir hüznün...

Chris Cornell'in agresif, yırtıcı vokaline her daim sızan soğuk bir Seattle akşamı atmosferi vardı. Her daim buğulu camlardan dünyaya bakıyor gibiydi. Rock dünyasının abartısından uzaktı. Herkesin deli gibi eğlendiği bir partide kenarda tek başına bekleyen biri gibi görünüyordu. "Like a Stone" klibinde, Jimi Hendrix'in müzeye dönüştürülmüş evinde kirli postalları ve ağırbaşlı havasıyla parçasını söylerken "Fell on Black Days"ın siyah-beyaz klibindeki gibi efkârlı bir hâli vardı. Efkarlı bir Seattle yağmuruyla dünyamıza uğradı ve çok acelesi varmışçasına bize veda etti. Umarım, gittiği yerde sonunda yağmur dînmıştır ve huzuru bulabilmiştir.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Lakin anlaşılacak için
icat ettiğimiz kelimeler
başkaları için
yalnızca kulağın
içinde yankılanan
sessiz harfler olabiliyor.

FISTIK

Yer fıstığından korkuyormuş. Önce anlamadım.

"Alerjim var, demek istedin herhâlde?"

"Hayır ya, fobim var, bildiğin fobil" dedi.

Önümdeki çerez tabağına baktım. Bir de onunkine. Bira içiyorduk, ben tabaktaki fıstıkları seçiyordum, o ayırıyordu. Bunu ilginçlik olsun diye söylediğini düşündüm. Nedense inanasım gelmiyordu. Nasıl oluyordu da korktuğu şey gözünün önündeyken bu kadar rahat davranabiliyordu? Kanıtım buydu işte, biliyordum, kesin yalan söylüyordu. Bunu çözmeden onunla yatmayacaktım.

Bara kalabalık gitmiştik. Sekiz kişiydik. Dördümüz zilzurna sarhoş olmuştu. İki kişi taktilerle onları evlerine dağıtma görevini üstlenmişti. Geriye ikimiz kalmıştık. Fıstık fobisinin Yalancılık Kız Düşürme Lobisi'nin aşağılık bir oyunu olduğunu ortaya çıkarmayı düşünmektен sarhoş bile olamamıştım. Madem sarhoş değildim, başladığım işi bitirecektim. Masadan kalkmadan önce cebime bir avuç çerez attım kesin içinde bir iki tane yer fıstığı vardır diye düşünerek.

Yolda koluna girdim. Düşmanını yakın tutacaksın! "Aç mısın?" diye sordu. Bekliyordum zaten. "Evet," dedim. "Şurada bir çorbacı var. İçelim mi?" Hep şuradadır, bilirim, çorbacı şurada, arabam yakında, evim hemen iki sokak... Çorbacı ne ya ayrıca? "Olur, tabii," dedim.

Paça söyledik iki tane, benimki az. Zaten sevmeye niyetim yoktu, sarımsak da koydum. İzmir'deki sevgilisini anlatmaya başladı sonra. Öyle, pat diye. "Bırak ya!" diyemedim tabii, "Ay, ne şeker!" dedim dişlerimi göstere göstere. En son böyle gülüp, selfie çektiğimde sonradan at gibi göründüğümü fark etmişim. Neyse, oyununu sürdürüyordu. Güya kız arkadaş var, çok aşık falan. Ben de aşka susamışım ya, çok etkileniyorum çünkü aynı böyle sevilme istiyorum. Değil mi? Sonra, gecenin ilerleyen saatlerinde o da benden çok etkilenmediğini fark edecek. İlk defa başına gelecek böyle bir şey falan. Yoksa gül gibi sevgilisini aldatacak adam değil o, yani. Olaya bak sen!

Bir de bu kız arkadaş meselesini önden açıyor ki sabah beni kolay şutlasın. Ben kaçın kurayıyım ya. Yer miyim? Sabah uyanacağız yan yana yataкта. Bu, triplere girecek. "Sevgi-limle bitirmeden devam edemem"ler, Bana zaman tanı"lar... Ay, gülesim geldi!

"Ne düşünüyorsun?"

"Hiç, çorba çok geldi."

"Bırak, içme sen de!"

Şimdi tam sırası dedim içimden. Mendil arıyormuş gibi yapıp ceplerimi masanın üzerine boşaltmaya başladım. Bir lastik saç tokası, dörde katlanmış bir yirmilik, iki Antep fıstığı, birkaç soslu mısır tanesi, iki de yer fıstığı çıktı, birinin kabuğu soyulmuş.

Masaya koyduklarına bakıp geçirecekmiş gibi çenesini içeri çekti. Sonra ters ters "Masada peçete var ya kızım, bunların hepsi tuzak, sanki bilmiyorum. Çok içime düşmüyör ki korkup kaçmayayım hemen. Pabucumun "cool kazanova"sı! Aklımdan bunlar geçerken bu sefer ben onun yüzüne geçirecekmiş gibi bakıyordum. Geçirdim de hatta cevaben!

"Ay, pardon!"

Güldü, midesiz yaratık. Sonra hesabı istedi. Bak, bak, bak! Hesap da ödermiş. Sevsinler! İlk yer fıstığı taarruzum böylece püskürtülmüş oldu. Cephanemi kontrol ettim çıkartmadan. Cebimde hâlen biraz daha mühimmat vardı, yine de masadaki iki fıstığı da geri aldım. Ne olur ne olmaz. Kalkıp açık havaya çıktık tekrar.

Saat herhâlde bire geliyordu. "Ev ne tarafta?" diye sordu.

"Benim mi?" dedim. Tamam, kabul. Daha mal bir soru olamazdı ama ağzımdan çıkı-verdi işte.

"Bilmiyorum, senin mi, değil mi. Nerede kalıyorsan işte..." Al, bu da mal bir cevap! Çok büyütmemek lazım yani. Akl sıra konuyu "Haydi! Bana gidelim.", "Yok! Sana gidelim."e getirecek. Hele benim evim uzaksa falan hemen düşünceli arkadaş(!) ayarlarına geçiş, "Bu saatte

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Elleri ceplerinde
yürüyor, gayet sakin.
Pabucumun ıssız adamı!

Şenay Yaman

oraya taksi bulamayız. En iyisi bende kal! Sabah bırakırım seni." Ay, tam tiyatrol!

Benim de göbeğim çatlamakla meşgul tabii o sırada. Hem yer fıstığını burnuna dayamak için fırsat kolluyorum hem de tongaya düşmemek için arkam... Yürümeye başladık tekrar. Bu sefer koluna girmedim, bakalım o yaklaşacak mı diye bekledim. Elleri ceplerinde yürüyor, gayet sakin. Pabucumun ıssız adam!

"Cevap vermedin? Ne tarafa gidiyorsun?"

Şimdi, buraya yakın desem planını suya düşürecek, benim iş de bozulacak. O nedenle ekmeğine yağ sürüyüm diye karşıda bir yer söyledim: "Üsküdar'da kalıyorum."

"Hadi ya! Uzakmış. Seni Kerem'in yanına bindirseydik ya o zaman. O, geçecekti karşıya?"

Geri zekâlı bu, yemin ederim. "Ya sarhoş muhabbeti çekmek istemedim gece gece, bir taksi falan denk gelir herhâlde, giderim ben."

"İyi o zaman, sana taksi bulalım, ben de eve geçerim ondan sonra."

Hey Allah'ım! Ben davet edeyim, istiyor! Yedim mi? Hayır, tabii ki. Algı yönetimi hep bunlar işte. Biz uyanık olmayı sizden öğrenecek değiliz pašam, hey, hey!

"Hi? Ne dedin?"

"Yok, bir şey demedim. Taksi de yok görünürde."

"Baksana kızım, karşıda durak var ya işte!"

Angut!

"Ay, evet ya! Bu saatte bu kadar işte. Kafa kalmadı, vallaahı." Üstüne bir de kıkrırdadım. Aslında salak kız rolümün(!) hakkını veriyordum istemeden de olsa ama beni

yeterince hafife almıyordu galiba. Caddeyi geçip durağa yürüdük. Zamanım daralıyordu. Hemen bir şeyler yapmazsam bir daha yapacak fırsatı bulamayacaktım.

En öndeki taksinin şoförü yaklaşmıştı görünce hemen hareketlendi. Elindeki sigarayı yere atıp taksinin kapısını açtı. Arkaya oturdum. İçerisi leş gibi değil bildiğin leş kokuyordu. Camı açtım. Cebimdeki fıstıklara gitti elim.

Camin aralığından eğilmişti, bir şey söyleyecek oldu, "İyi geceler." falan diyecekti herhâlde, elimi cebimden hızla çıkarıp fıstığın birini yüzüne fırlatıverdim. Neye uğradığını şaşırıldı. Fıstık burnundan sekip, ceketine çarpıp, yere düşerken tepinmeye başlamıştı bile. Koskoca adam ya! Çılgık attı resmen. Taksici içini koltuğa değdiremeden geri indi taksiden. Bir şey oluyor, sandı adam. Bizimki titriyor. Bir de küfür savurdu arada bana okkalı. Ben bakmamaya çalışıyorum, arka koltuğa gömüldüm resmen. Nasıl gülüyorum.

Az sonra sakinleşip, yürüyüp gitti. Ben çok eğlenmişim. Beni düşüreceğini sandı ama yaş tahtaya basmadım işte. O sondaki performansı da iyiydi, kabul. Hâlâ gülüyordum kendi kendime. Bütün gece uğraştı, durdu tabii, baktı ki oyununa gelmiyorum... Fıstık fobisi demiş bulundu bir kere. Çok komikti! Fıstık fobisi ne ya? Öyle fobi mi olur?

Taksici geri gelip arabayı çalıştırdı.

"Nereye abla?"

"Ay, nereye istersen götür ya!.."

...

"Şey, hayır, tabii, biraz gidelim işte. Caddenin sonunda inerim ben."

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

PANDEMİNİN ARDINDAN

Başlığı gelecekte atmak istedim. Hem neden olmasın? İki dakika içimiz açılmasın mı? Elbet bitecek çünkü pandemi. O bitene kadar biz bitmemek için elimizden geleni yapacağız.

Tabii ki birçok kişi maddi ve manevi olarak çok etkilendi ama ben bunu biraz kültür ve sanat tarafından ele almak istiyorum. Bireysel değil kitlesel olarak katıldığımız, bireysel olarak katılsak bile kitlelere karıştığımız bir deneyim kültür ve sanat aktiviteleri hepimiz için. Konserlerde, festivallerde hiç tanımadığımız insanlarla göz göze gelip aynı duyguyu paylaştığımız, tiyatrodan koltuğumuzdan ayağa fırlayıp elimiz acıyana kadar alkışladığımız, müzede rehber eşliğinde bir tura katıldığımız, sinemada dev bir mısırı ilk yarıda bitirdiğimiz bir deneyim.

Ardından bir Philip K. Dick romanından uyarlanmış gibi bir ortamı önce TV'lerden gördük, sonra bu ortamın içine düştük. Kim düşmedi ki! İçine düştüğümüz bu durumun da artık alaylıları sayılırız. Sonuçta koskoca 1 sene 2 ayı geride bıraktık.

Önce tabii ki bütün konserler, festivaller iptal edildi. "Ah vah, müzik dinleyemiyoruz!"un ötesinde oldu bunun sonuçları. Sadece müzisyen, organizatör veya mekân değil biletçisinden güvenliğine, barda çalışanından temizlik görevlisine, sesçisinden ışıkçısına herkesi vurdu bu durum. Aynısı kapanan restoranlar, sinemalar ve tiyatrolar için de geçerli tabii. Tüm bunlar kapanmışken, AVM'lerin açık kalması gibi mevzulara girip söyleyecek çok şey olsa da canımızı sıkmak istemiyorum. Ben daha çok sanatın bulunduğu yoldan bahsetmek istiyorum. Hani böyle manasız, çirkin bir beton parçasından bir yeşillik fıskırır ya, onun gibi sanat da tabii ki pandemi döneminde bulunduğundan aralıktan fıskırdı!

Sanal Sanat

Kültür ve sanat alanında "Eyyvah! Şimdi ne yapacağız?" sorusu hızlıca cevap buldu. İlk önce müzisyenler bu karanlık günlerde bir nebe olsun içimizi açmak için evlerinden minik minik konserler vermeye başladılar. Ardından markaların hatta mekânların işin içine girmesi ile bu konserler çok daha iyi prodüksiyonlarla gerçekleşmeye başladı. Tamam, belki Instagram'dan konser izlemek kalabalıklara karışmak gibi değil. Ama oldu mu? Oldu. Hatta bu, öyle bir şey oldu ki daha önce sevdiği sanatçıyı hiç izleyememiş kişileri bile sanal yolla sevdiği sanatçılar ile buluşturmuş oldu.

Kapanan ve arada sadece çok kısa bir süreliğine açılan sinemaların yeri elde kumandayla Netflix, Prime ve türevi mecralarda gezinmekle dolmadı elbet ama

onlar sayesinde yine kafamızı dağıttık. Fena mı? Nitekim Oscar'larda da birçok adaylıkları var bu yapımların.

Tiyatroyu özlemişken birçok mekân çok iyi oyuncular ve muhteşem prodüksiyonlarla YouTube üzerinden izleyebileceğimiz oyunlar sergiledi. Yine belki o oyunu hiç izleyemeyecek kişileri fazlasıyla mutlu etti bu durum.

Müzeler de kapandı elbet. Ben gerçi açıldıkları anda yine hepsine gittim. Ama bu kapalı dönemde özellikle yurt dışında sanal sergi olayı çok gelişti. Zaten bazı müzelerde yıllardır vardı ama tabii "level" atlamış oldu mevzu. MET'deki bir sergiden Louvre'a kadar birçok müzeyi ev konforunda elimizde telefonla gezmiş olduk. Bunun için insanların ne New York'a ne de Paris'e gitmesi gerekti.

Dediğim gibi sanat betonun içinden (Tabii ki!) yeşerip çıktı. Bir karışlığı olan, daha doğrusu olması gereken birçok şeye bedavaya ulaşmamız ilerleyen zamanlarda bu sektörü nasıl etkileyecek, açıkcası merak ediyorum ve kötü etkilememesini umuyorum.

Sonuç

Her ne kadar toz pembe bir tablomuz olmasa da bu süreç geçene kadar bize sunulan bu imkânları değerlendirmeli ve elimizden geldiğince, "güzel günleri" düşünerek yolumuza, hayatımıza devam etmeliyiz. Hâlâ ziyaret etmediyse British Museum, Guggenheim, Musée d'Orsay, Van Gogh Museum ve daha birçok müzeyi online ziyaret edin. Çeşitli markaların desteklediği online konserleri takip edin, kaçırmayın. Tiyatroları izleyin. Tabii, bunun yanında destekleyebildiğiniz kadar sanatçıyı desteklemeyi de ihmal etmeyin. Bunlara bedava ulaşmaya alışmayın. Bir sektör zaten ölüme yaklaşmışken onun katillerinden biri olmayın.

Sorular ve Sorunlar

Peki evine hapsolan onca insan belki de daha önce hiç deneyimlemediği birçok kültür ve sanat etkinliğine bir tık ile ulaşırken yazının başında saydığım diğer çalışanlar? Yani çalışamayanlar?.. Normal dedikimiz zamanlardayken fiziken bulduğumuz kültür ve sanat etkinliklerindeki yer yer sancılı, yer yer heyecanlı sürecin emekçilerini düşünmemiz gerekmiyordu. Zaten alışmıştık, düzen oydu ve her şey normaldi. Ama şimdi durum farklı ve sorduğum "Diğer çalışanlar?" sorumun da bir cevabı maalesef henüz yok. İçinde sürüklendiğimiz büyük belirsizlik ne zaman son bulur, son bulunduğu yaralar ne kadar derinleşmiş olur, bilinmez. Ama bu başlığı gerçekten ümitle attığımız ve içi güzelliklerle dolu bir pandemi yazısı için can attığımız söylemeliyim.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Birsel Kılıncı

Selen Çelik Şeyşane

"HIÇ"İNCİ DÜNYA SAVAŞI

Kendimle savaşımı bugün de kaybettim. İşin kötüsü yenilginin sebebini iyi biliyorum. Karşımda ne benden iyi ne de benden kötü bir düşman var. Ben varım işte veya "biz". Ne demek istersek... Çözümü de biliyorum, korkutan o çözümü adım gibi biliyorum. Şimdi oturmazsam kendimle anlaşma masasına, hayatım boyunca bu savaşın esiri olarak kalacağım ve yavaş yavaş kaybedeceğim doğduğum toprakları veya yazarak dolduracağım ruhumun kaybettiğim parsellerini. Desteksiz yürüyebileceğim sağlam bir inanç bulmak çare mi? Bedenime, ruhu ma saygımı geri kazanmak?.. Çözümü adım gibi bilmiyorum.

Yalnızken daha çok ben oluyorum, daha sabırlı, daha özverili ama o kuru kalabalıkların içinde daha sevgi dolu ruhum. Daha bütün, daha özgür, cesaretinden yeni kurtulmuş bir köle kadar umut dolu. Kendimi yenmek için kalabalık olmaya mı çalışıyorum veya savaş yalnızken mi başlıyorum?

Gün bitiyor, titrek bir mum ışığı doluyor odama ve hasretler... Bitirmek için çok çabalıyorum insan savaşları. Gözyaşlarını dindirmek, yeni doğan güne hiçbir karanlık bırakmamak için ışıldayıp duruyor. Ama yetişiyor yaralar bir sonraki güne, bir ömre yayılıyor savaşlar. Sıgmak isterse acı her deliğe sığıyor, her mutluluğun içine uzatıyor başını.

Bugün özlemle savaşıyorum. Tıpkı seneler sonra adımı değiştirip yine en mutlu günlerime ortak olacak herkes gibi onu da özliyorum. Özlemek öz olmak demek. Neye özüm ders en o özleniyor.

Bu savaş seninle vermek istemeyen her müttefik isim değiştiriyor. Şekli, kokusu, rengi kayboluyor. Kendini sevince savaş bitiyor ve hiçbirini özlenmiyor. Bakış açın ne bir kuşun bakışından oluyor ne de yabancı gözlerin yargısından. Gönül görüyor, akılla savaşına son veriyor. Akan

cümleler son bulduruyor acılara. Yürek karanlığı değil titrek bir mum ışığını seçiyor.

Zaman iyileştiriyor bütün kayıpları. Gidenler tek bir kayba dönüştüyor. Kocaman ölümler ufak ayrılıklarla bir anılıyor. Neyin daha fazla acıttığını düşünmeden sadece kanamak iyi geliyor. Acımak hak, yara almak savaş, kanamak senin sanatın ve gün doğumu kadar olmasa da titrek bir mum kadar parlak içindeki karanlıklar.

Çözülmeyecek denklemlerdir ayrılıklar. Sessizlik kahir değil sabırdır. Yalnızlık zulüm değil bahardır. Kalemin neyi bağlamak isterse o, kumardır. Kelimeler seçilmez hiçbir savaşta. Sadece acılara kefil olurlar. Yıllar sonra aynı acılar çalarsa kapını, eski bir dostun gibi hatırlatır sana tüm savaşlarını. Ne ilktim, der ne son... Şimdi kimler öztün? Şimdi kimler için son sözün?

Değerin kalbin kadardır.

Ederin savaşın kadar.

Ruhun kavgan kadardır.

Daha fazlasını istemek hak, daha fazlasını beklemek haksızlık.

Doğan her güneşe selam et anlaşma masasına oturmada n. Kendini al karşına, bitir bilmem kaçınıc hiç için verdiğin savaş. Bir mum aydınlatıns geceni. Sana yetenden fazla ışık elindekilere küfürdür.

Uyku bu kavgada haram değil meramdır.

Uyuyalım yarına kalmadan savaşlar.

Uyutalım acıları.

En iyi bildiğimiz bu.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

TIYATRO SOHBETLERİ:

TİLBE SARAN

Yaşanacak hayat damarda durmaz! Geride kalanlar bizi daha akıllı ve şefkatli yapıyorsa işe yaramamış demektir. Dönüşüm büyük laf. "Son gününü görmeyen kimseye mutluluğa erişmiş deme!" der ya Kral Oidipus'ta Sophokles, ben de ancak sona vardığımda neler yaşadım, kâmil olabildim mi, anlayacağım.

Tilbe Saran

Hazal Şahin: Mesleğe başladığınız yıllardaki Tilbe'ye dönüp baksanız ilk hatırlayacağınız şey ne olurdu?

Tilbe Saran: Heyecanı, sahnede olup biten her şeyi âdetâ bir mucize zannetmesi, her an ölüm tehlikesi varmışçasına debelenmesi...

H. Ş.: Bugüne kadar hayatınızda dönüm noktası diyebileceğiniz, genellikle filmlerde görmeye alışık olduğumuz, "Hayatımı değiştirdi." dediğiniz bir anınız var mı?

T. S.: Bu topraklarda hayat her an asla öngörüle-meyecek biçimde değişiyor zaten yani her gün ayrı film! Sabah kalkıyorsunuz, İstanbul Sözleşmesi iptal, Gezi bil-mem ne vakfı cenaze işlerine tahsis, dolar 8, seçtiğin mil-letvekili düşmüş; oraya, buraya kayyum atanmış...

H. Ş.: Herkesin aynı özveriyi göstermediği bir işin içinde bulunmak durumunda kaldığınızda çözüm önerileriniz neler oluyor?

T. S.: Kendi yapabileceklerime odaklanmak. Eski-dien diğerlerinin işini de yüklenmeyi marifet sayardım!

H. Ş.: 1995 yılında "Şehir Tiyatrolarının poli-tik kaygıları sanatsal kaygılarının önüne geçtiği için oradan ayrıldım ve üniversiteye döndüm." demiş-siniz. O yılları ve kararınızı vermede nelerin etkili olduğunu merak ediyorum. Biraz da şu nedenle soru-yorum bu soruyu: Sanılıyor ki ancak tanınan bir isim olduktan sonra böyle radikal kararlar alıp ken-dimizi yüksek sesle ifade edebiliriz ama o yıllar sizin için de her şeyin yeni yeni geliştiği yıllardı, sanırım. Nasıl geliştii olaylar?

T. S.: Tabii, daha yeni girmiştim Şehir Tiyatro-larına. Sanatın değil gündelik politikanın bulaştığı bir yerde özgürce ve keyifle çalışamayacağımı büyük bir şaş-kınlık, hayal kırıklığı ve isyanla keşfettiğim bir toplantı-nın ardından hiçbir şey düşünmeden istifa edecek kadar saftım. İnsan denen varlığın ne kadar karmaşık, ne denli

karanlık, bir o kadar yaralı, kırılğan ve acımasız olabile-ceğini bilmiyordum. Kurumların da kendine özgü dina-mikleri olduğunu, içinde yaşadığı kültürden azade olma-dığını anlayabilecek deneyimden yoksundum. Ama maddi bir kaygım olmadığı için de seçme özgürlüğüne sahiptim. Kariyer planı filan hesap edecek bilincim de yoktu. O yüzden sabahın köründe kapısına gidip istifa dilekçemi bıraktım. Şimdi düşününce yukarıdaki sorunuza verilebi-lecek bir yanıtı da buldum galiba,. Hayatım sonra filmler-deki gibi değişti.

H. Ş.: Gelir düzeyi düşünülmezsizin herkesin potansiyel tiyatro seyircisi olabildiği ve tiyatro sana-tının lüks olarak algılanmadığı bir kültür politikası nasıl izlenmeli sizce?

T. S.: Önce sanatı bir ihtiyaç olarak gören bir top-lum oluşturacak dinamiklerin geri kazanılması gerek ki bu talep idarecilerin başını çeviremeyeceği derecede yük-sek seste çıksın. Sağlıklı, mutlu insanların ülkelerindeki şiddetsiz iletişimin temelinde sanat paylaşımı var. Yani bu hayal kutuplaşmaktan medet ummayan toplumun top-yekün iyilik hâlinde olmasını düşleyenlerle mümkün ola-bilir. İpliği, iğnesi olamayan cumhuriyetin bile kültür politikası vardı. Yani niyet olursa gerisi aşılr. Kısacası kamusal tiyatro mümkündür.

H. Ş.: Çalışırken içinden çıkamadığınız, çöze-medığınız, hâlâ aklınızda kalan bir karakter var mı? Varsa böyle durumlarda nasıl yollar arıyorsunuz?

T. S.: Anlamlandırmakta veya anladığım, gördü-güm hâlde yapmakta zorlandığım karakterlerde yakın arkadaşım olan iki psikologla sohbet ederim. Genellikle o sohbetlerde kendi zaafarımı veya engellerimi keşfeder ve durumu çözecek anahtarı bulurum. Tankred Dorst'un *Fernando Krapp Bana Mektup Yazmış* oyunu için Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesine gitmişliğim, *Molly Sweeney* için Altı Nokta Körler Okulu'nda zaman geçir-mişliğim var. Ama öncelikle yönetmenle, ekiple oyunun zamanının ruhuyla, iklimini anlamak üzere birlikte çalışı-

rım. Resimlere, fotoğraflara hatta yemek listelerine bakardım. Mesela *Tartuffe*'te o yıllardaki okul mentülerini merak etmiştim. Savaş oyununda Saraybosna ablukadayken en değerli değişim maddesinin yumurta olduğunu öğrenmiş-tik. Ha, bunları bildik de ne oldu dersiniz hiç, merak işte! Ama öte yandan oyun kişilerinin nasıl bir iklimde yaşadığını hayalinize resmetmek önemli.

H. Ş.: Bir röportajınızda "Sizin sloganınız ne olurdu?" sorusuna "Derinden gel, derinden sev" demişsiniz. Bu sözün sizdeki karşılığını merak ediyorum. Ne ifade ediyor sizin için derinden gelmek, derinden sevmek?

T. S.: O kadar yüzeyselsiz ki... O kadar tek renk, o kadar sıkıcı... Hayatı bir kristal prizmaya tutup seyredenlerle olmayı, bir konuda derin bilgi sahibi olanlarla muhabbeti arzuluyorum. Hani kafayı olmadık şeylere takanlar vardır: Mesela kaybolan armut çeşitlerimiz gibi... Araştırır, bulur, sonra toplum çözümlemesi yapar; oradan şiire, minyatüre, gündelik dile, halı motiflerine geçer...

H. Ş.: Altın Portakal ödül törenindeki konuşmanızda "Sanat bir toplumun vicdanıdır." diyorsunuz. Vicdanımız ne durumda sizce?

T. S.: Ağıraktan çıktık! Bizde durum şu: Susamış-sınız, bir bardak suyu kana kana içeceksiniz ama önce kuyu kazmanız gerekiyor! Uğraşıp, didinip kuyu kazıyorsunuz hatta sizden sonrakiler de için diye kuyuyu daha da büyütelim, istiyorsunuz, idareciler gelip kum boşaltıyor! Orta Doğu'da sahiden coğrafya kader! Ama Prometheus da bu coğrafyadan çıktı. Yürekerimizdeki kıml kıml yanan ateşi öyle bir harlamış ki bu kara günlerde bile bize ışık oluyor. Bakıyorum da nefessiz bırakılan kültür ve sanat alanında üretim durmuyor çünkü vicdan terazisine koyup hesaplaşacağımız çok meselemiz var.

H. Ş.: Derslerde özellikle üzerinde durduğunuz, "Anlatmaktan Vazgeçmem." dediğiniz bir hikâye veya anekdot var mıdır?

T. S.: Her ders ayrı bir buluşma, farklı bir karşılaşma ama tekrarladığım hikâyelerden biridir. Molly oyununda kör bir kadını oynuyordum ve Molly'nin ameliyata girmeden önceki gece verilen partide kararını sorguladığı bir sahne vardı. O esnada seyircilere de benzer bir körlük deneyimi yaşatabilmek üzere 3 dakikalık mutlak karanlık yaptığımız bir sahne. Benim seyircilerin arasında dolaştığım, onların bu durumla baş etmeye çalıştıkları sırada nasıl bunaldıklarını, kaygılandıklarını nefeslerinden sezdiğim ve çok da keyfini çıkardığım bu sahnede bir gece hiçbir şey olmadı, kıpırtı bile yok, seyircinin nefesinde

değişme yok. Bir yandan laflarını söylüyordum, bir yandan da bir yanlışlık var, ne oluyor acaba diye düşünüyordum ve bir türlü mana veremiyordum ki selam sırasında oyunu izleyenlerin görme engelli olduklarını fark ettik. Eşsiz bir deneyimdi. Oyun, seyircisiz oyun olmaz, tiyatrodaki ortak hayal gücü elzemdir.

H. Ş.: Öğrencilerinizle dersleriniz esnasında yaşadığınız, paylaşmakta sakınca görmediğiniz, unuttuğunuz bir anınız var mı?

T. S.: Kendilerini keşfettikleri anlara tanıklık etmeyi ve ummadıkları denizlere açılma cesareti gösterdikleri o tanımsız, tekinsiz anlarını izlemeye bayılıyorum.

H. Ş.: Profesyonel tiyatro hayatına yeni başlayan gençlere bir tavsiye verecek olsaydınız ilk olarak neyi önerirdiniz?

T. S.: Meraklı ve sabırlı olmayı, istahlı ve cömert kalmayı. Bir de her dem dayanışmayı.

H. Ş.: Daha önce verdiğiniz röportajlarınıza bakarken "Artık ne istemediğimi daha iyi biliyorum. Belki de çekici olan budur." dediğiniz bir röportaja denk geldim. Peki geride bıraktığınız dönemler için ne derdiniz? Hangi alanlarda bir dönüşüm yaşadığınızı söylerdiniz? Kadınlığımızı keşif sürecinizden bugünlere nelerin "esasen" önemli olduğunu düşünüyorsunuz?

T. S.: Yaşanacak hayat damarda durmaz! Geride kalanlar bizi daha akıllı ve şefkatli yapmıyor olsa işe yaramaz demektir. Dönüşüm büyük! Laf. "Son gününü görmeden kimseye mutluluğa erişmiş demel!" der ya *Kral Oidipus*'ta Sophokles, ben de ancak sona vardığımda neler yaşadım, kâmil olabildim mi, anlayacağım. Gene de kalp kırmamak esas, okumak, öğrenmek, paylaşmak, dayanışmak, bölüşebilmek esas, şükretmek esas, razı olmamak esas, isyan esas, aşk esas, "Yetmişinde bile, mesela, zeytin dikeceksin / Hem de öyle çocuklara falan kalır diye değil / Ölmekten korktuğun hâlde ölüme inmadığın için / Yaşamak, yani ağır bastığından" demek esas...

H. Ş.: Son olarak Muğla'nın Portakallık köyünde güzel dokunuşlarla bir tiyatro atölyesine dönüştürdüğünüz o alandan bahsetmek istiyorum. 15 yıldır kullanılmayan bir yeri girişimci kadın ekibiyle çok güzel bir atölyeye dönüştürmüşsünüz. Dilerim, bütün belediyelere örnek olsun. Pandemi sonrası neler olacak Portakallık Tiyatro atölyesinde?

T. S.: Sizinle beraber oluşturacağımız Atölye Portakallık'ın programını. Ama hayaller ekmek de yağmur, Shakespeare de karmak.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Mehmet Ali & Akşamsefası

GEZİ YAZISI FORMUNDA BİR GEZİ YAZISI

• Sesli sohbet odalarına harcadığım istihzadan Orhan Pamuk'un ilk kez kitap çıkartı-yor gibi davranması nasiplenmiyor. Kendime ayırdığımı kullanmaya cesaretim de yok. Yola temkinsiz çıkamam. Çıkıyorum da İçinde kimsenin olmadığı aile evimin zilini çalıyorum anahtarı kilide sokmadan önce. Terk edilmiş bir otele, Karakaya Barajı'nın Malatya kıyı-sındaki terk edilmiş turizm fakültesi otelinden gelmiş oluyorum. Yegenlerime aldığım oyun-cakları paketinden çıkarıp oynamak geçiyor içimden. Fakat kendime ayırdığım istihzayı bu eylemin neticesinde telef etmek istemiyorum. Kömürhan Köprüsü yenilenmiş, artık tünele bakıyor, tünel de Harput'a. Dalga geçemiyorum. Dalga geçmede cimri oldum diyebilirim. Kendime ayırdım istihzayı.

• Masaları çok alçak yapıyorlar. Masaları çok alçak yaptıkları için muhafazakârlık kuvvetleniyor Anadolu'da, ülkenin en muhafazakâr bölgelerinden Elâzığ'da. Malatya'da. İstanbul'da alçak bir masa akla ilk terekedeki edebiyat dergilerini ve marangozları getirirken burada, Malatya'da, dini ve imanı getiriyor. Buralarda doğdum. Yemeği asla masalarda yeme-dim. Yerde yedim. İnsan rahat oturursa çok yemiş. Çok yer ve seküler olmuştuk. Bu, çok teh-likelidir. Özel tüketim vergisinden dolayı artık evde kendime yetecek kadar yaptığım istihza-nın son gramcıklarını harcamıyorum. Hem sevgilim isterse ona veririm.

• Kayısı ağaçlarına inanıyorlar fakat Darwin'e yalancı diyorlar. Kayısıdan döner yapma duası var. Soguk olmuş, don vurmuş bu sene. Kayısılar yanmış. Onun duasını yapmayı unut-muş olabilirler. Böyle durumlarda kayısı değerlenir. Bunu artan fiyatından anlayabilirsi-niz. Temel bir ihtiyaçmış gibi yokluğundan fiyatının artması kayısıyı şüpheli duruma düşü-rüyor. Tabelasını yeni gördüğüm Tarım ve Orman Bakanlığı Kayısı Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü bu meseleyi masaya yatırmalı. "Mışmış" memurlarını göreve çağırıyorum. Kayısı yemese kimse ölmez yani. Zaten kurusunda bir sürü kükürt var. İğrenç. Çuvalı kaçta taşı-yordu hamallar? 50 kilo çuvalı... Piyasaya bakmak lazım. Hamallara acırım. Hamal merha-meti tabiri caizse istihza vitamini. Bol bol acımak gerekir. Hem sevap hem vitamin.

• Annem üst komşuya 200 lira verip evi pırıl pırıl yaptırmış. Kendisi torun bakıyor başka bir evde. Toz yok, kir yok, pas yok. Ergenken kazandığım madalyalar ve diplomalar kaybolmuş. Biraz araştırma yaptım kanepelerin altında fakat bulamadım. Geçmişimi, şanlı geçmişimi yok etmeye çalışıyorlar kendileri var etmiş gibi. Hiç utanma yok. Olsun, ben bili-yorum karate şampiyonu olduğumu. Dan diplomamı ve başarı belgelerimi bulsam paylaşır-dım internette. Bir sürü beğeni gelirdi. Eglenirdi insanlar.

• Silada (Gurbette mi demeliydim veya yazmalıydım?) başkasının bilgisayarında yazı yazmak öyle zor ki... Dün gece ergenken kasetlerini dinlediğim Azer Bülbül, Ömer Daniş, Müslüm Gürses, Seyfi Doğanay'ın albümlerini dinledim Apple'ın müzik uygulamasından. Ne güzel çalışmışlar öyle. Tek tıkla istediğin parçaya gidiyor. Eskiden kalemle kaset sarardık istediğimiz parçaya geçmek için. Sanırım, gerçek müzik dinleme eylemi oymuş. Aslında ileri ve geri sarma tuşu varken neden sürekli kurşun kalemle kaset sarardık, bilemiyorum. Bu tuşlar erken bozulurdu sanırım. Müslüm Baba'nın "Zincirli Kuyu" diye parçası varmış Azer ile yaptığı ortak bir albümde 1997'de, sanırım. Bilir miydi yıllar sonra o mezarlıkta uyuyaca-ğını? Ne de dertli söylüyor, biliyor gibi... Şarkıcılara acımak hamallara acımak kadar olmasa da oldukça kârlı bir eylemdir. Fırsat buldukça acımalıyız.

• Evimden çok uzakta fakat evin tam ortasında elimdeki telefonda Orhan Pamuk'un ilk kez kitap neşretmiş gibi toyluklarını izliyorum. Yazdıklarını, kendini anlatıyor dijital mecralarda. Rızasıyla yapıyor bir de. Yayıncının veya kapitalizmin bir tuzağı gibi gözük-müyor bu komik eylemler. "Yiğidin malı meydanda olur," diyorum. İnşallah parasını öderler. Sağ salım tahsilatını yapar da bir sonraki esere kadar geçim kaynağı olur kendisine. Akşam bir sohbet odasına gireyim de bu konuyu atayım ortaya. Konuşma delileri iyice bir laflarını dökünler. Beklelerin emziği, ihtiyaçların titremesi, bu orta yaşlı zırdelilerin dilleri var. Par-

Bahri Butimar, Şiir

YÜZÜMÜZDE ZAMANIN DEĞİŞEN YÜZÜ

senin yüzün denizlere renk verince
benim yüzüm maveyaza bürünüyor
benim yüzümden kuşlar uçunca
senin yüzünde denizler kuşlanıyor

mekânsızlık haddine eriyoruz beraber
bizim yüzümüzde coğrafya
bizim yüzümüzde tarih
bizim yüzümüzden daha neler neler değişiyor

had ötesinde, münhal zamanlar içindeyiz
ateşi melul bir mum patikâsından geçercesine
ince ince sızıyor masamız aşk dehlizine
zamanın kınından ne güzel çıkıyoruz.

sabahı vuran şehirde insan alarm çınlıyor
sıcak bir uyku çınlıyor bünyemiz
saatleri yoğuran rüyalardan kalkıp
rüyaları kıran saatlere dönüyoruz

tenimizde terütaze bir öğlen yıkanıyor
tekil Tanrı eksenli bir vahdetivücut iknası ki
zamanı harmanlayan diyalektik
aşkı ve güzelliği aynalattıyor

akşamın diline dolamıyor özümüz
canımızda günah, canımızda kaygı,
canımızda tövbe, daha neler neler
gecenin kılcalına giriyoruz seninle ne güzel

nereye gitssek saatler peşimizde
nerede dursak rüyalar cebimizde
üç öğün aç kalbimizle aşka itaat üzere
dördüncü öğünü sonrasızlığa saklıyoruz.

Marc Chagall, *Gelin*

Marc Chagall, 1887 yılının 7 Temmuz Perşembe gününde Batı Rusya'da, bugün Belarus olarak bildiğimiz bölgede, Vitebsk şehrinde doğdu. Yahudi ve işçi bir ailenin çocuğuydu. Babası bir balık tüccarı için çalışırken annesi de ufak bir market işletiyordu. O dönemde Rusya, Yahudiler için imkânların kısıtlı olduğu bir ülkeydi. Çalışabilecekleri, oturabilecekleri ve eğitim alabilecekleri yerlerde kısıtlamalar vardı. Ancak Chagall yine de ülkesini çok seviyor, ailesinin ve kendisinin gördüğü muameleyi görmezden geliyordu.

Hayatı boyunca, doğduğu şehir olan Vitebsk'in hatıralarını ve izlerini sanatının teması olarak kullandı. İlk eğitimini de yerel bir sanatçı olan Jehuda Pen'den aldı. Ancak yeteneği doğduğu küçük yere sığamayacak kadar büyüktü. Bu nedenle St. Petersburg'a doğru yola çıktı ve gelişimine büyük katkıda bulunacak bir isim olan Leon Bakst'in yanında eğitim aldı.

Bu dönemde Leon Bakst harika işler yapıyordu. Özellikle sahne dekorları ve kostüm tasarımları ile genç Chagall'a ilham oluyor ve giderek ünleniyordu. Chagall'ın ustası da artık Rusya'ya sığmıyordu ve bu yüzden sanatın o dönemdeki başkentine, Paris'e gitmeye karar verdi. Chagall da hocasını yalnız bırakmayarak onunla birlikte tüm sanatçılarda derin izler bırakan Paris'e doğru yola çıktı.

1910 yılında Paris'e geldiler. İkisinin biletlerini Parisli zengin bir koleksiyoner almıştı. Chagall buraya ayak bastığı anda hocasının çok ötesinde bir dünya ve yeni bakış açılarıyla karşılaştı. O yaşı kadar aklındaki sanatla ilgili tüm soruların cevaplarının saklı olduğu bir şehirdi Paris. Genç Picasso kütizmi yeni başlatmıştı. Chagall'ın doğduğu yıllarda Van Gogh Paris manzaralarını resmediyordu. Biraz daha öncesinde ise Monet ve onun izlenimcilik akımı tüm Paris'in aklını başından alıyordu. Chagall bu sanatsal zenginlikte kayboluyor ve ilhamla doluyordu.

Chagall burada eserler üretmeye başladı. Robert Delaunay gibi ileri kübistlerden etkilendi ve kendisi de adından söz ettiren genç bir sanatçı olmaya başladı. Ancak iş alanında her şey yolunda gidiyorken birden çok kötü bir şey oldu: Chagall âşık oldu. Bu aşk onun yolunu doğduğu topraklara, Rusya'ya tekrar sürükledi. Tam Rusya'ya gittiğinde ise savaşın başlaması sanatçının 1923 yılına kadar sanatın başkenti Paris'e dönmesine engel oldu. Ama, yine de aşkının peşinden gittiğine değdi ve Rusya'da Bella Rosenfeld ile evlendi. Bu evlilik her ne kadar onun Fransa'daki gelişimine engel olup onu bir savaşın içine sürüklese de en büyük ilham kaynağı olacaktı. Savaşın zihnen kaçma çabası ve mutlu evliliği bir araya geldiğinde resimlerindeki tema şekillenmeye başladı. Artık onun mutlu çift ve âşık figürleri sanki her şeyden uzaklaşmak, soyutlanmak ister gibi uçmaya başlayacak, sirk atlarına binecek veya çiçeklerle donatılmış yuvaların içinde mutluluk sahaneleri sergileyecekti.

Onun mutlu âşıkları savaşın, vahşetten, Avrupa'nın kasvetli dönemlerinden uzaklarda, göklerde süzülürken Paris'ten güzel bir teklif geldi. Chagall ve eşi bu teklifi kabul ettiler ve yeniden sanatın başkentine doğru yola çıktılar. Vardıklarında onları farklı bir Paris ve yükselişteki sürrealizm karşıladı. Chagall yaptığı doğaüstü sahneleri nedeniyle sürrealist gruba davet edildi. Ancak sanatçı bu daveti nezaketle geri çevirdi çünkü ona göre resimde derin anlamlar aramak boş bir çabaydı. O; simgeler, semboller veya sürrealizm içinde görülen Freudyen anlatımla ilgilenmiyordu.

Modern sanat içerisindeki pek çok akımla ilgilenmiş ancak bunlardan birine bağlı kalmak yerine kendine has bir stil yaratmayı başarmış nadir resamlardan biriydi. Bu anlamda sanatçının en özel resimlerinden biri de 1950 yılında yaptığı *Gelin* adlı eseridir.

Soğuk renklerden oluşturulmuş bir arka planın önüne yerleştirdiği ve kırmızı renklerle süslediği gelin figürü resmin ana figürüdür. Başındaki beyaz duvak onun

bir gelin olduğunu belirtmek için özellikle belirginleştirilmiş ve ayaklarına kadar indirilmiş.

Gelinin yanındaki erkek figürünün bu gelin figürünün yanında mutlulukla uçtuğunu ve kadının duvakını düzelttiğini görüyoruz. Gelin elindeki bir demet çiçek ile seyirciye yönelmiş gibi gözükmektedir. Bu anlamda baktığımızda yanındaki erkek figürün damat olmadığını anlarız. O figür, gelini bizim için hazırlıyor gibidir. Chagall'ın vatanına olan sevgisinin ve doğduğu yer olan Vitebsk kasabasının izlerini bu eserde görmek mümkündür.

Bu yıllarda hayvanlarla insanları bir arada sunan kompozisyonlar resim sanatında fazlasıyla popülerdi. Sanatçının da bu akıma kayıtsız kalmadığını görüyoruz. Kompozisyonun bize göre sağında bir kecinin viyolin çalması bu akımın sonuçlarından biridir. Biraz daha aşağıda yer alan tavuk ise sanatçının çocukluk yıllarını geçirdiği köye bir göndermedir. Kecinın arkasında onun müziğine elindeki klarnet ile eşlik eden bir insan figürü daha yer alıyor. Tüm bu hareketli ve neşeli ortamın en üstünde ise bir ringa balığı yer alıyor. Chagall, babasının balık deposunda çalışmasına yaptığı gönderme ile köklerine bağlılığını sanatsal bir şekilde dile getiriyor. En arka planda gördüğümüz küçük evler ise doğduğu köyün görüntüsünü sunuyor ve öte yandan bu uçucu esere bir derinlik algısı kazandırıyor.

Kendi köklerine, evliliğine, hayvan ve doğa sevgisine bağlı kalarak kendi sanat anlayışını güçlü bir şekilde ortaya koyan ressam şöyle diyor:

"Benim sanatım abartılı bir sanattır, alevli bir ateş kırmızıdır, resimlerime çöken mavi bir ruhtur."

II. Dünya Savaşı başlayınca kısa süre Amerika'da yaşayan sanatçı daha sonra sevgili eşini toprağa verdi ve yeniden Fransa'ya döndü. Hayatının büyük bir bölümünü Fransa'da geçirdi ve 1985 senesinde orada hayata veda etti. Sadece sanat için sanat yaptı ve etkilenen değil etkileyen bir ressam olarak bize sevdiklerinin, en sevdiği şeylerin, kendi mutluluğunun yansımalarını sundu.

Gözünüzün için teşekkür ederim. Sanatla kalın!

BİR TUTAM TUTKUNUN SİZDEN ALINIŞI

Geçtiğimiz hafta, birinci sınıfa giden bir öğrenci başını iki elinin arasına koymuş, dertli bir şekilde sırasında beklerken öğretmenini "İyi misin?" diye sormuş. Gözleri hafif nemlenerek "Öğretmenim..." demiş, "... Zeynep'e 'Seni Seviyorum' yazacağım ama 'v' nasıl yazılıyordu, onu unuttum." İlk aşkın kâğıda dökülme heyecanı bir gıcık "v" yüzünden hüzne dönüşüyordu.

İlkokulun ilk yıllarında başlıyor minik minik kâğıtlara yazılan dizeler: "Seviyorum ama kimi, en tatlı birini..." Belleğimizi biraz zorladığımızda nasıl da yaptık dedikimiz, tahminen hepimizin geçmişinde sevdiğimiz kişinin isminin baş harflerini alt alta yazarak sevgi şiirleri oluşturduğumuz, adına akrostiş denen denemelerimiz olmuştur. Aşkın, tutkunun, ayrılışın, yürek acısının, kırgınlığın, hicvin, isyanın, büyüme yolculuğumuzun eşlikçisi şiir, daha ilk yazma yetisine kavuştuğumuzda gösteriyor kendini.

Şiir, çocuklar için kerameti kendinden menkul sözcüklerin büyüsidür. Doğup büyüdüğüm evde sırt dayama bölümü kitaplıklı çekyat benim şiirle tanışmamın aracıdır. Siyah önlük, beyaz yaka ile üstüm başım çamura bulanmış şekilde eve geldiğim günlerde ödevden kaçmak için bu çekyattaki kitaplara sarardım. Gelişim Hachette ve Ana Britannica ansiklopedileri bir rafta kalın kalın, resimsiz kitaplar da diğer raftaydı. Benim hazinem kalın kalın kitapların arkasına gizlenmiş, babamın harika el yazısı ile inci gibi işlenmiş defterlerdi. Sevdigi şiirleri kopya etmişti bu defterlere: Ahmet Muhip Dıranas'ın "Ayışığı", Özdemir Asaf'ın "Lavinia"sı, Ümit Yaşar'ın "Sevi'si, Attilâ İlhan'ın "Aysel'i, Bedri Rahmi'nin "Karadut'u ve daha birçok şiirle orada tanıştım. O günlerde çocuk aklım babamın ne çok kadını sevdiğini düşündürmüştü bana. Maria isimli bir kadına yazılan şiir vardı defterlerin birinde. Babamın yabancı bir kadına aşık olması tuhaftı. Maria Missaki-an'ın kim olabileceğini hayal ederdim. Şiiri mi sevmiştim, şairin adını mı sevmiştim, hatırlamıyorum ama o defterlerde aklıma kazınan en önemli isim Turgut Uyar olmuştu. Bir komşu gezmesinde elim dizimde uslu çocuk gibi koltukta otururken konuşma Özal ve Demirel karşılaştırmasına gelmişti. Onlar sohbet daldığında ben gittiğimiz evdeki kitaplığı incelemeye başladım. Turgut Uyar ismini görünce irkildim. Tanıyordum, hey! Valahi de tanıyordum, billahi de tanıyordum! Anlamsız bir gurur kapladı içimi, minik hareketlerle dikkati üstüme çekmeden raftan *Sonsuz ve Öbürü* kitabını çektim: Pos bıyıkları, parlayan gözleri ve dudakları kapalı gülüşüyle nasıl da havahıydı Uyar! Şiire bulanmışlığın bir nedeni belki de "şair" sözcüğünün zihnimdeki Turgut Uyar aksiydi.

Şiir zıplayan sözcüklerdi benim için, dizelerin kendine ait bir ritmi vardı ve okurken bu ritim içimde bir eşlikçi buluyordu kendine. Sonra bir gün bu ritim durdu. Durdu. Ben yine şiirle karşılaşıyordum ama ritmimiz tutmuyordu artık. Bu, okulda şiirle karşılaşmamla başladı. Zannediyordum ki okulda şiir saracak hepimizi. Düşündüğüm gibi olmamıştı. Şiir, okulda çocukların sevmesi için değil zorlanması için varmış.

"Şair burada kime seslenmiş?"

"Şiirin konusu ne?"

"Şiir hangi akıma aittir?"

Dön, dolaş, aynı ezber sorularla geçen şiir işleme derslerine bir de teşbih, istiare, mecazîmüsel, teşhis ve intak, tenasüp, tezat, telmih, hüsnüतालil, tecahülülârif, kinaye, tevriye, tariz, mübalağayı mısralar içinde bulma eşlik etmeye başladı. Türkçe ve edebiyat derslerinde işlenen şiirler bizi sarsın diye değil dizeler içinde bulmaca çözmek için vardı. İlk öpüşün, ilk temasın başladığı, kalbin çok hızlı attığı lise sıralarında Cemal Süreya'yı tanımak varken biz kara tahtadaki:

"Niçin kondun a bulbül

Kapımdaki asmaya

Ben yarimden ayrılmam

.Götürseler asmaya"

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

*Şiir, çocuklar için
kerameti kendinden
menkul sözcüklerin
büyüsüdür.*

Uğur Acil

mânisindeki cinaslı kafiye'nin "asma" olduğunu dinliyorduk. Yine aynı yıllarda edebiyat öğretmenimiz kendi seçtiği şiiri ezberletir, tüm öğrenciler sırayla tah-taya gelerek o hiç sevmedikleri şiiri ezbere okurdu. Şiir-den soğutma çalışmaları son süratle ilerlerdi ve hiçbirimiz başımızı kaldırp "Hey, hani şiir aşktı!" diyemedik.

Dili öğretmenin kültür aktarımı olduğunu biliyo-ruz. Belki de tam bu nedenle eğitim politikaları belirle-yicileri ülkenin çocukları çok şey öğrensin diye programı şişirdikçe şişiriyor. Ülkenin çocukların duygularını pay-laşmasını ayıracak zamanı kalmadı. Öğrenme adı altın-daki koşu nedeniyle "derinleşme" unutuldu. Acıdır ki sev-diren öğrenme değil derinleşmedir. Burada da ne yazık ki iş, mesleğine aşık öğretmenlerin çabasına kalıyor. "Şiirini Kap Gel" etkinliği ile çocuklara edebiyatı sevdiren arka-daşım Serdar Solkun ile konuştum. Bu uzun konuşma sırasında dediklerinden biri şuydu: "Çocuklarla yaptığım dersler sırasında onlara 'Şiiri neden sevdiniz veya sevm-diğiniz?' diye soruyorum." Düşünceye küçücük bir soru ama o küçücük soru çocukla şiir arasındaki köprüyü inşa edi-yor ve biz buna bile zaman bulamıyoruz.

Şiir aşkının öğretmenin bireysel çabasına kalmaması gerektiğini düşünüyorum ve programın çocukla şiir buluş-masına eşlik etmesi gerektiğine inanıyorum. Öğretmenliğe başlayan biri müfredatı açtığında ve şiire dair müfredatta ne var diye baktığında 1. sınıftan 8. sınıfa kadar olan o uzun yolculukta aşağıdaki içerikle karşılaşacak:

1. sınıf: Şiir okur. (Kısa şiirleri ve İstiklâl Marşı'nın ilk iki kıtasını okumaları sağlanır.)
2. sınıf: Şiir okur. (Öğrencilere kısa şiir ve İstiklâl Marşı'nın ilk iki kıtasını okuma ve ezberleme çalışmaları -zorlamamak kaydıyla- yaptırılır.)
3. sınıf: Şiir okur, şiir yazar.
4. sınıf: Şiir okur, şiir yazar. (Öğrencilere kısa şiir

ve İstiklâl Marşı'nın ilk altı kıtasını okuma ve ezberleme çalışmaları -zorlamamak kaydıyla- yaptırılır.)

5. sınıf: Şiir yazar.

6. sınıf: Şiir yazar. (Şiirin şekil özelliklerini açıklar. Şiirde kafiye, redif gibi ahenk unsurları üzerinde durulur, bunların türlerine değinilmez.)

7. ve 8. sınıf: Şiir yazar.

"Şiir okur ve şiir yazar" dışında bir şey bulma-nın mümkün olmadığı program yapıcılara sormak lazım: Çocuk şiir yazar da nasıl yazar? Şiir yazmanın aşamaları nedir? Çocuk nasıl beslenirse şiir yazmaya başlar? Çocuk-lar hangi yaş seviyesinde hangi şairlerin şiirleri ile kar-şılaşırsa ve bu şiirler sınıfta nasıl incelenirse çocuk şiir yazmaya istek duyar? Çocuğun tanıdığı şiire dair bir şey söylemesini nasıl sağlarız?

Öğretmenlik yaptığım yıllarda şunu fark ettim: Çocuğun doğasına özgü, kendiliğinden gelişen, güzelle-şen alanlardan biri şiir sevgisi. Okula rağmen şiire yakın duruşumuzun en önemli nedenlerinden biri belki de şiir-lir lirik yapısı ve az sözcükle çok şey anlatmasıdır. Keşke hepimizin hâlâ ezbere bildiği

"Alp Er Tunga öldi mü?

İşiz ajun kaldı mı?

Ödlek öçin aldı mı?

Emdi yürek yırtılır."

alıntısı yerine İlhan Berk'in dizelerinde saatlerce bekleyedik:

"Ne zaman seni düşünsem / Bir ceylan su içmeye iner"

Bize hiç "Siz birini düşündüğünüzde ne olur?" diye soran olmadı. Belki kuşların kanatları konacaktı kalbi-mize ve sürüklenip girecektik düşünüyordukumuz söz-cük eyreçimizize.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Eda Al, Şiir

KÜRESEL AŞK

Aşk,
beklemez yokuş başlarında,
İstanbul'un
terli sırtlarında,
Çamurlu yoksulluğun
dar omuzlarında

Aşk,
Şehir hatları vapuruna vuran
kar tanelerinde
çatallı ve ıslak

Galata'dan döne döne yükselen güneşin
isli ışığında

Etiketli kayafetlerin
hafızasız
çehrelerinde
ve
Çemberinde
dilsizliğin

Hale hale taçlanan şehrin
yalancı baharlarında

Demir ve kül kokusunda
Gölgesiz enselerin,
Tatlı salınışlarında
tan kızılına
boyanmış saçların

Aşk,
Denize uzanan
sağır yalıların
Kırmızı kadifeli
yatak odalarında

Aşk hangi İstanbul'un
Hangi bedeninde?

Hangi mevsiminde?

Tütsülü sakız ağacının
Kıyıya vuran dallarında mı?

Aşk, iplikten ince
Duvardan kalın
Değil aklın kıvrımlarında
Bilinçsiz bir yalvarışta mı?

Ne gerçek bir sözde
Ne sahihi bir yüzde
Saydam bir boşlukta

Sudan ucuz
Topraktan kurak
Bir çelişide

Kor yanıği ellerinde
Korkakların

Ruhsuz ve davetkâr
Çürüklerinde gülüşlerin

İkinci sınıf otellerin
Ödenen bedellerinde

Ve aşk,
Tekmelenen yalnızlıkların
Üstünü örten gecede simsiyah

Nemli bakışların
Onulmaz yaralarında
kabuk kabuk

Efsunlu yüzlere yansıyan
Kambur zamanın
Alnında
kırış kırış

Kitapseverler bilir. Hiç beklemediğiniz bir anda her şey değişebilir.

Anadolu Sigorta'ya gelin, kaskodan sağlığa, konuttan seyahate hayatın ansızın karşınıza çıkarabileceği sayısız riske karşı kendinizi güvence altına alın.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Mehmet Ali & Akşamsefası

Mehmet Ali & Akşamsefası kuruluştur.

TÜRKİYE
BANKASI

SANA BİR "İYİ" ULAŞTIĞINDA ÖDÜLLENDİRİLDİĞİNİ DÜŞÜNME.

İç motivasyonun temel kaynağı, benliğin acıdan uzaklaşıp haza ulaşma amacından besleniyor. Rahatlığı mütemadiyen korumaya, kaygıları var gücümüzle ortadan kaldırmaya çalışıyoruz. İyi ödülle, ödül de hazla ilişkilendiriliyorken kötü cezayla, ceza ise acıyla ilişkilendiriliyor. Özetle yaşam dersinde öğrenme bir uyarıcıyı bir başka uyarıcı ile ilişkilendirme pratiği üzerinden devam ediyor.

Bu yüzden yaşam akışımızda elimizdeki tüm veriler o tarafı işaret ederken, tüm hazırlığımızı o taraf için yapmışken beklenmedik şekilde tam aksi tarafa doğru yol alan seyir zamanları bizi çaresiz bırakıyor. Düşüncedeki bütün hesaplamalar doğruyken sonuç hata veriyor. Tüm sistemimiz altüst oluyor. Bu defa da bu altüst oluştan öğrendiklerimizle yaşama devam ediyoruz. Öğrene öğrene. Aslında şartlara şartlana.

Ama uzun uğraşlar sonunda hak edilmiş ödüllerin kursorata kalan hevesleri veya hiç hak edilmediği düşünülen acıların boşa çıkan kaygıları tek bir şeye işaret ediyor:

Şartlanma, anla!

Hiçbir deneyim birbiri ile aynı sonucu vermiyor ve her zaman hiç akla gelmeyecek, hesaba katılmayan bir ihtimal daha mümkün. Ödül cezaya dönüşebilir, ceza da ödüle veya belki ödül diye gördüğümüz şey aslında bir cezaydı veya ceza diye gördüğümüz şey ödüldü, belki o şey hem bir ceza hem de bir ödüldü; belki bana ödül olarak verilen, bir diğerimize ceza arz ediyordu; belki birinin yaşamından ceza olsun diye alınan bir şey döndü, dolaştı, bana ödül olarak verildi ve belki de ödül-ceza diye bir ayrım aslında yok.

Griilere olan inanç öğrenmenin geçeceği en yüksek eşik. O eşigi aştıktan sonra anlayabiliriz büyük acıların ardının yolumuza çıkardığı sonsuz huzuru, rahatlığı ve büyük hazların bizi soktuğu derin kaygıyı, korku dolu çare arayışlarını çünkü söz konusu eşik bir anlık değil her şeyin bir arada oluşunu temsil eder. Gri, akla gelebilecek ve gelemecek her şeyin hesaba katılmasıdır.

SANA BİR "KÖTÜ" ULAŞTIĞINDA CEZALANDIRILDIĞINI DÜŞÜNME. SANA ULAŞAN SADECE "ANLAM"DIR.

PEKİ, ŞİMDİ KENDİMİZİ NASIL MOTİVE EDECEĞİZ?

ŞUNU DÜŞÜN: BÜYÜK PATLAMA EVRENİN CANINI YAKMAMIŞ MIDIR?

Bu yolda en büyük rehberimiz kalp çünkü mesajları algılayışta griliği temsil edebilecek tek veri kodlama ve işleme mekanizması oradadır. Kalp bilir. Beyin şartlı öğrenir.

Kalbin kazanmak veya kaybetmek gibi bir derdi yoktur. Kozmik bir bilgisayar gibi çalışır. Olayların iç yüzünü her zaman bilir ve bütüncüdür. En iyi değerlendirmeyi o, yapar. Belleği sınırsızdır. Öyle en yüksek etkileşim ondadır. Sadece saf bilgiyle ilişki kurar. Dışarıdan alınan veri kalbe ancak en saf hali ile girebilir, içeriden dışa çıkan bilgi de kalpten ancak en saf hâliyle çıkabilir. Onun sonsuz bir planlama yetisi vardır ve o, her şeyi hesaba katar. Kalbin seçimleri en mantıklı düşüncenin bile ulaşamayacağı kadar doğru ve kesindir. O, bizi başımıza ne gelirse gelsin, her zaman tekrar motive etmenin bir yolunu bulacaktır.

Aklımızın da şu düşünceye eşlik etmesi kalbin işini kolaylaştırabilir: Her eylem bir hafıza yaratıyor. Bu hafızanın geleceği nasıl etkileyeceği bizim edilgen olduğumuz durumlarda bilinçli olarak uyguladığımız karşı eylemle, tepkimizle ilişkili. Edilgen olduğumuzda o andan sonrası tamamen bize bağlı ve bütüncül faydayı sağlayacak bir tercih için kalbimizin rehberliğine güvenmek yeterli. Doğa gibi.

Doğa öğrenmez, bilir çünkü sadece kalbiyle düşünür. Elbet acı duyar tomurcuklar ve sıyrıp atmalıdır sancılı da olsa ağaçlar gövdelerinden o sınıksı sarındıkları kabuklarını. Kanlı ve gürültülü doğum. Ama, yine de güzeldir o bebeğin baharda yükünü verdiği cılız ağaçtan çekmesi ellerini ve ilk adımları atması taze çiçekler arasında.

Evrenin tekillikten -zamanın başlangıcıyla aynı anda, belki tek bir saniyede- böylesi bir genişliğe ulaşması zorlayıcı olmamış mıdır? Evrenin canı yanmamış mıdır? Doğa evrenin bir parçası mıdır? Biliyorum. Ama şunu biliyorum: Acıyı anladıkça yaşama dair şeyleri anlamaya başlıyorum ve doğanın her şeyi çok iyi anladığını görüyorum.

Okurlarımıza da sorduk:

ÖDÜL - CEZA I

Hepimiz daha ilkokul çağlarındayken öğrendik zıt kavramları. İlk başta zorlansak da sonradan kolayca hallettik. Büyüdükçe de aynı kolaylıkla mı halledeceğiz? Ben halledemedim. Tüm zıt kavramlar birerinin içinde erimeye başladı. Zıt kavramların ve özellikle iyi ile kötünün bir hiç olduğunu fark ettim çünkü ne iyi bir şey yaptığımda ödül alıyordum ne de kötü bir şey yaptığımda cezalandırılıyordum. Ödül ve ceza ne yaptığıma bağlı değildi. Fark ettim ki ödül veya ceza beklememizin sebebi sürekli güzellemeler yapıp hayatı oyun gibi görmemiz. Güzelleme yapıyoruz ki kötü olduğumuzda, neden cezalandırılıp oyundan elendiğimizi bilelim veya iyi davrandığımızda, ödüllendirileceğimizi bilip kendimizi avutalım, bölümleri geçmeye devam edelim. Ama maalesef hayat bir oyun değil. Hayat bir fraktaldır. Dalları sonsuza kadar uzanan bir ağaç, seçimler ve sonuçlar ağacı... Bu heybetli ağacı gördüğümde beri düşündüğüm tek bir şey var: Her seçimim beni yeni bir dala sürükliyor. Bu sonsuza kadar uzanan dallarla ne kadar yükselsem de bir gün düşeceğim ancak hangi dalda düşeceğim meçhul. Seçimlerimin beni hangi dalda düşüreceğini görmek için devam ediyorum tırmanmaya. Artık iyiler ve kötüler önemli değil.

Bilge İklim Çizmecioğlu

ÖDÜL - CEZA II

"Ödül" ve "ceza" sözcük anlamlarına bakarsak birbirine zıt iki kelime, hayatımızdaki anlamına bakarsak bakış açısından öte bir şey değil. Mesela pandemi sayesinde sevmediğimiz insanların yüzünü her gün görmek zorunda kalmıyoruz ama yine pandemi yüzünden sevdiğimizleri görüyoruz. Şimdi bu, ödül mü, ceza mı? Sabah uyanıp, perdenizi aralarken havanın kapalı olduğunu fark ettiniz. Gülümsediniz veya kaşlarınızı çattınız. Bu tepki yağmura yüklediğiniz anlama göre değişir. Sıcacık evinizde arkada yağmursesiyle oturmak size huzur verirken, yanınızdan hızla geçen arabanın sıçratmış su üstünüze geldiğinde isyan edersiniz. Kar yağdığında, beş yaşındaki bir çocuk sevinçle bahçeye fırlarken, bahçenin köşesindeki köpek soğuktan donarak ölebilir. O zaman kar yağması ödül mü, ceza mı? Başımıza iyi şeyler geldiğinde ona ödül diyebilmek için küçük bir pencereden bakıyor olmalıyız hayata. Oysa gelenin anlamına baksaydık yani onu "ceza" veya "ödül" diye kalıplara koymaktansa, geldiği gibi kucaklasaydık nasıl olurdu? Gelen ödüllü cezaya çevirmek de cezayı ödülle çevirmek de bizim elimizde. O zaman bununla motive etmeliyiz kendimizi. Penceremizin perdelerini açmak da açmamak da bize kalmış.

Tennur İnemek

ÖDÜL - CEZA III

Gördüklerimi ya birer gölgeyse veya gördüğümü sandıklarım mı demeliyim? Aslında bir mağaranın içinde, mağaranın girişine sırtım dönük, dışarıdan duvara yansıyan ışığın gölgesine bakarak yaşıyorsan?... Platon'un "Mağara Alegorisi" tam da bunu anlatır. Peki bu alegoriyi anlam biçme süreçlerimiz üzerinden düşüsek?... Işık mağara dışındaki nesnenin üzerine düşer ve bizim. Yanımsayla birlikte nesnenin mağara duvarındaki gölgesiyle karşı karşıya kalırız. Nesneler bizim dışımızdadır, gölgeler ise ışığın düşüşüne göre farklılaşmaktadır. İşte tam bu noktada algılar devreye girer. Biz nesneleri veya gerçeklikleri gördüğümüzü sanırken aslında onların gölgelerine maruz kalırız. Gölge ise bizim ışığımızın bir sonucudur. Söz gelimi mutluyken ve öfkeliyken arkadaşının bir sözüne karşı aldığı farklı pozisyonları düşün! Arkadaşının sözü değişmedi, değişen senin ışığındı. Bu nedenle iyi ve kötü, ödül ve ceza nereden, nasıl baktığınıza göre değişebilen kavramlardır. Yapmamız gerekense nesnelerden ziyade kendi ışığımızın nasıl gölgeler oluşturduğunu görmeye çalışmak olabilir. Işığa bakarken gözlerimiz kamaşsa da Alice gözünü kendi derinliklerinde açacaktır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Mehmet Ali & Akşamsefası

Emre Şengür

BALIKLARIN GÖZLERİ

Akşam yemeğini beraber yiyorlar. Daha önce yüzlerce kez yaptılar bunu. Yemek yerken suyu seyrediyorlar. Masada iki kadeh köpüklü şarap, benekli iki büyük balık var. Az yağlı, haşlanmış. Tabakların altındaki muz yaprakları aşçının küçük kızı tarafından restoranın bahçesinden toplandı. Biraz sakar da olsa yaz başından beri o yapıyor bu işi çünkü ablası Büyük Fil Yetimhanesi'nde çalışmaya başladı. Abla, göğsüne bir fil rozeti takıyor ve şapkasının altındaki saçlarını daima iki örgü yapıyor. Örgüler için her sabah bir saat erken uyanıyor. Geceleri okyanus şarkıları mırıldanıyor ve örgülerini çözüyor. Saçlarını böyle örmeyi nelerinden, böyle şarkı söylemeyi dedelerinden öğrendi. Yine de, bu iki güzel seyre rağmen ona göre ataları cahil ve kasabalıydı. Balıkçının oğlu aşçı, aşçının kızı fil bacısı...

Bay ve Bayan Karagöz yemeklerini sessizlik içinde yemeye devam ediyor. Kronometre işliyor. Taksi çağırmaq için tam yedi saatleri var. Bu nedenle, yedi saat bir dakika sonra tütsü kokulu bir taksinin arka koltuğunda yan yana oturacak, dış hatlar giden yolcu terminalindeki yaya geçidinden karşıya geçecek; kemer ve kol saatlerini iki kez çıkarıp gri, kirli sepete koyacak; rahatsız tutuklarını dik konuma alacak, köfte ve makarna arasında tereddütte kalacak, içeceklerine bol buz rica edecek, biri göz bandını takarken diğeri alt yazılı beş filmi peş peşe seyredecek, kemerlerini aynı anda çekecek ve binecekleri yeni bir taksi bulacaklar. Bu ikinci taksi sıcak simit kokuyor olacak. Sonra yüksek duvarlı bir sitenin önünde birlikte inecekler çünkü evli çiftler aynı adreste yaşar. Güvenlik görevlisi birazdan başlayacak olan diş ağrısı yüzünden geceyi uykusuz geçireceğinden onları kan canağı gözleriyle karşılayacak. Bayan Karagöz asansörde duracak ve hasır çantasının fermuarlı gözlerinde ev anahtarını arayacak. Nazar boncuklu anahtarlığa takılı, ağzı tırtıklı bir çelik parçasını... Ah, orada! Orada, giysiler çamaşır makinesinde durulanırken, posta kutusunda birikmiş zarflar açılırken, kahve makinesinin "hazır" ısıtı yanıp, şönerken adam kadına bir gerçeği itiraf edecek. Şimdilik bir sır bu. Kalbinin küçük sırrı.

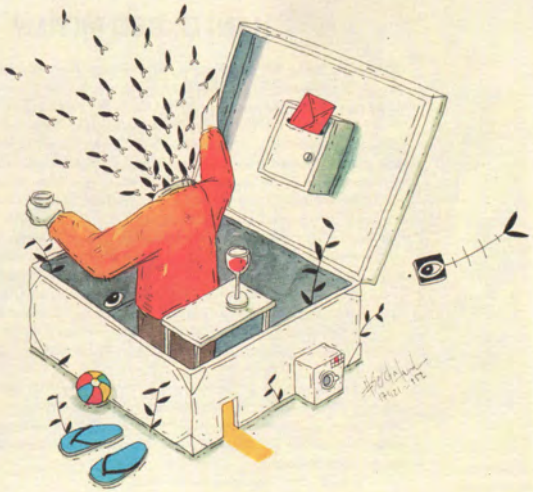
Fakat şimdi Sabang Limanı'ndalar. Acemi sörfçüler tahtalarını kumda sürüklüyor, yorgun yüzücüler havlularını katlıyor, bütün gün güneşlenenler lotus çiçekli pipetleriyle Hindistan cevizi suyu içiyor. Tanesi yetmiş sent, iki tanesi bir dolar. Birkaç deniz topu, birkaç şapka, eşini yitirmiş birkaç plaj terliği okyanusa doğru uçuyor. Balıkçılar uykuda, yorgun kol kasları dinleniyor. Ağlarını alaca karanlıkta atacaklar.

Bir haftadır buradalar ve hiç kimseyle tanışmadılar. Oteldeki resepsiyon görevlisiyle, restorandaki garsonla, aşçının küçük kızıyla, taksi şoförleriyle ve tur rehberiyle konuşmaya mecburdular. Gerekeni bu yüzden yaptılar.

Bay Karagöz sırtı ormana dönük oturuyor ve mutlu görünmüyor. Bunun sebebi dünkü konforsuz tur minibusü, önceki gün pirinç tarlasında kaybettığı güneş gözlüğü, doksan faktörlük koruyucu kreme rağmen güneşin kavurduğu buğday teni, otel çarşaflarının kreme çalan rengi veya balkon tavanının çekirgeleri değil. O, küçük meseleler için huysuzluk edecek biri değildir. Çatalını bırakıyor ve alnına biraz daha güneş kremi sürüyor. Tabagındaki büyük kulçığı sıyrırken şöyle düşünüyor: *Hayatım ters giyilmiş bir kazak. İplikleri sarmakta ve dikişleri ortada. Korkutucu bir karışıklık içindeyim.* Onu daha iyi görebilmek için daha yakına gelmelisiniz: Tırnakları kemirilmiş, ayakları kum içinde, saç dipleri tuzlu ve kepekli, kirpikleri ve mayosu nemli. Tabaklardaki balıklara bakıyor. Balıkların gözleri bunların hiçbirini görmüyor. Kör, donuk... Karaköy sahilindeki ortalı balıkçıları düşünüyor. Karaköy sahilinin kanlı ağızları çengelli iğne içindeki balıklarını... Eminönü'deki balık-ekmeğin tadını... Taze ete limon sıkıyor. *Yanlış kararlar hepsini sularından etmiş. Peki ya benim yanlış kararlarım? Eti ağzına atıyor. Kendi sorusunu yanıtlamıyor. Eti çiğniyor.*

Resmî kayıtlara göre iki yıl yedi gün önce, bir akşamüstü İstanbul'da, bir nikâh sarayında evlendiler. İkisinin de ikinci evliliği idi. İkisi de çocuksuzdu. Davetiyeler yaldızlı, pasta bol kremalıydı. Damadın ela gözleri fotoğraf makinesinin ışığından parlamış, bu sayede asimetrik papyonu ikinci planda kalmıştı. Gelin, saten eldivenli elinde bediye'nin dolma kale-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

miyle, simli göz kapakları ve parlıltı rujuyla fotoğrafçılara cömertçe gülümsemiş fakat hep yaptığı gibi dişlerini göstermemiştir. Gelinliğinin üstüne kapüşonu tüylü bir pelerin giymiş, arabaya yürürken pelerinin uçları ve ayakkabılarının topukları çamura bulanmıştı. O kış İstanbul'da son kez kar yağmıştı. Jambonlu kanepelerden yiyemedikleri için ikisi de çok pişman ve çok açtı. Biraz da şampanya yüzünden evlerine giden yolda uzun uzun gülmüşlerdi. Birlikte...

Evlerine giden yol virajlı ve tenhadır. Hafta içi kirli bulaşıklar lavaboda birikir ve akşamı bekler. Bayan Karagöz hafta sonları bulaşıkları makineye gün ışığında dizer ve denizi seyrederek çünkü mutfak tezgâhı Tuzla Limanı'nın karşısındadır. Önlüğünü başından geçirir ve belinden bağlar, vakit buldukça fırını, ocağı veya her ikisini birden çalıştırır. Büyüklere pek sık telefon etmez ve eve pek iş getirmez. Televizyon kapalıysa ev genelde sessizdir. Adam, kadın ve köpek (beş yaşında, beyaz, Malta teriyeri) sahildeki parkta yan yana yürürler. Geçtiğimiz sonbahardan beri bu gezintiler esnasında Bayan Karagöz kaydırakları ve salıncakları izler, Bay Karagöz kulaklığını takar ve işten eve dönerken yaptığı gibi hüzünlü enstrüman sesleri dinler. Genellikle piyano, nadiren de keman...

Bay Karagöz karısının da tabağındakileri bitirmesini bekliyor, siyah güneş gözlüklerini ve cüzdanını çıkarıyor ve hesabı nakit olarak ödüyor. Yerel para birimini hesapla-

makta zorluk çekse de temkinli davranıyor, kredi kartı kullanmıyor. Gözlüklerini takıyor ve kaldırıma yanaşan şoföre oteli tarif ediyor. Bayan Karagöz hasır şapkasını çıkarıyor ve palmyeleri, kireç rengi kiliseleri; yol kenarlarındaki isimsiz, vahşi çiçekleri, rüzgârın beş buçuk kilometre doğudaki volkandan getirdiği beyaz dumanları seyrediyor.

Macellan Hotel'in 408 numaralı odasındaki bütün askılar, bütün çekmeceler boş çünkü Bayan Karagöz o sabah yogurt, papaya ve mangodan oluşan kahvaltısını yapmış, yüz maskesini yıkamış ve valizleri toplamıştı. Sandaletlerini çıkarıyor ve duvardaki saate bakıyor. Pijamaları büyük valizin derinliklerinde kaldı. Akşamüstü şekerlemesi içince çok vakit yok. Büyük, kavunlu çiçekli elbiseyle dağınık yatağa uzanıyor ve gözlerini kapatıyor. Evini, yatağını, köpeğini özlemek üzere. Uykuya dalıyor. Küçük kanatlı bir sinek çıplak bacağına konuyor. Üzerindeki yırtmaçlı elbiseyi adadaki tek eczanenin karşısındaki butikten almıştı, üç yeşil banknotu uzatırken satıcı kızın yaşamını düşlemişti. Kızın canlı bir gülüşü, istirdide incilerinden dişleri vardı. Bay Karagöz oda kartını keten şortunun cebine koyuyor ve kapıyı arkasından usulca kapatıyor.

Bir kadeh bol buzlu viski sipariş ediyor ve havuza giriyor. Sonunda evlerine çok uzak bir adada, bir otelin havuzunda kendine itiraf ediyor:

Bay Karagöz karısını artık sevmiyor.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

HANI O, BEN MİYİM?

Ezilme Durağı burası. Beklenir de otobüs geçmez. Kim bekler? Ezilenler. Adı Ezilenler Durağı olsun o zaman? Olmaz. Ezilenler birbirini ezer burada, o yüzden adı Ezilme Durağı. Var mı bir şiir? Yok. Şiir para eder mi hem? Etmez. Sen para eder misin? Etmem. Hay s...yim.

Nadir o sabah mutsuz uyandı. Mutsuz insan nasıl uyanır diye düşündü. Virgülü hangi kelimeden sonra koyacağına karar veremedi. Düşünürken bile kafasında kurduğu cümlelerde noktalamaya işareti kullanırdı. Kendi kendiyile anlaşması öyle zordu. Kışın hâlâ gelmemiş olmasına şaşırı. Bir yağmur yağaydı, iyiydi, bulutlar falan. Bu mahalle kapalı havada güzeldi. Rüyasında bulutların altında, çamurların üstünde mutluydu. (Uyurken götü üşümüş, haberi yok.) Bir sigara yaktı yatakta otururken hâlâ. Çok tatlı geldi ilk duman. Sigaranın sonuna kadar aynı keyfi vermeyeceğinden korktu. "Sigaradan bile korkuyorum beni üzecek diye. Ben korkak mıyım?" dedi. Virgüle gerek var mıydı? Yine mi unuttu? Aman, s...ktir etti. Sigara sonuna kadar keyif verdi. Aldığı son duman ağzına çok sıcak bir şekilde doldu ama yaza yordu bunu. "Yaz yakar," dedi. Kafaya takmadığını fark etti: "Artık güne başlayabilirim."

Aynaya baktı. Gece yan yatmış belli, bir tutam saç dikelmisti kafasının üst yanında. Eliyle bastırda, yatırmaya çalıştı. Hiç yatar mı lan öyle? Suyla denedi, olmadı. Başını soktu çışmeye. Kuruladı. Biçimsizlik bu ya, yine de yatmadı bir tutam saç. Çirkinliğine verdi, çıktı dışarı.

Oturmuş berberin koltuğunda, dalmış. Uyku desen uyku değil. Baş tavana dönük, tavandaki pervaneyeye baktı, baş döndü. Çocukken çamaşır makinesinin önüne oturur, dönüp duran kazanı direksiyon sanırdı. Şu vakit olmuş, berberin hâlâ kliması yok diye düşündü. Berber Nafiz parasız değildi ama eski kafaydı sonuçta. O pervane o dükkânda kalacaktı, her yaz da dönüp duracaktı.

"Sigaradan bile
korkuyorum beni
üzecek diye.
Ben korkak mıyım?"

"İş buldun mu?" diye sordu Berber Nafiz.

"Yok," dedi Nadir.

"Baban da yatmayı severdi, sakalları da böyle gürdü. Başını indir biraz!"

"Elinle komuta etsene!"

Güldü Nafiz:

"Haydi, sıhhatler olsun!"

Tam çıkarken:

"Babam gece gündüz çalışırdı Nafiz abi."

Kahveye düştü Nadir, simitçiyi aradı gözleri. Bakınırken çayını söyledi Kahveci Necdet abisine. "Simitçi nerede?" diye de ekledi.

"Simitçi bugün gelmedi."

"Niye gelmedi?"

"Dünün hasılatını gece karıda yemiştir."

"Ben olsam içerdim."

"İçkiyle işi olmaz onun," dedi Necdet çayı önüne koyarken.

Önce ses etmedi Nadir ama dayanamadı da:

"Sen de içmezsın ama bol bol söversin insana gece gündüz."

"Beş yüz çaydan sonra sana veresiyeyi saymaz oldum puştun oğlu, niye sövmeyeyim!"

"Babamdan beleşe içtiğin çorbalara say," dedi Nadir, çaydan bir yudum aldı, kalkıp çıktı.

Çorbacı Nizam geldi aklına, gitti dükkânının önüne, camdan şöyle bir içeri baktı, sonra girdi. Nizam dükkânı kapatacaktı, ortalığı topluyordu.

"Sabahtan çorba kaldı mı Nizam abi?"

"Kapatacağım! Bu saate çorba mı kalır?"

"Ne varmış saatte? Daha öğleyi vuruyor!"

"Biz sabahçıyız Nadir, unuttun mu?"

"Babam gecenin sabaha satardı bu dükkânda çorba. Siz neden öğleyin kapatıyorsunuz?"

"Gecenin bir vakti sarhoşun teki çekip vurmadı mı babanı? Unuttun mu?"

"Yok, unutmadım."

Birtakım sorular soruldu, cevapları şöyle böyle verildi, önemli değildi.

"Gel, sana iş vereyim, burada çalış!" dedi Nizam.

"Babamın eski dükkanında el işçisi olamam ben," dedi Nadir. Gurur mu yaptım lan diye düşündü peşi sıra. Sonra çıktı.

Tuhafiyeye çevirdi yönünü. Neriman vardı orada, onu görürüm diye düşündü. Neriman âşıktı buna, nesine âşıktı, düşünmedi. Dükkâna girdi. Neriman tezgâhın arkasına eğilmişti, bir şeyler arıyordu. Parfümün tekini aldı raftan, sıktı boynuna. Doğrulmamıştı daha Neriman, görmedi iki fısıflık hırsızlığını Nadir'in. Dikelmış saçı geldi aklına, eliyle yatıştır-maya çalıştı Neriman görmeden. "Nafile..." dedi. Neriman duydu, doğruldu. Sevindi Nadir'i görünce.

"Yine mi geç kalktın?" diye sordu.

"Geç ne demek Neriman?"

Güldü Neriman:

"Benim için öğle yemeği vakti demek."

"Sahi mi? Bana da yedirsene. Simitçi gelmemiş bugün."

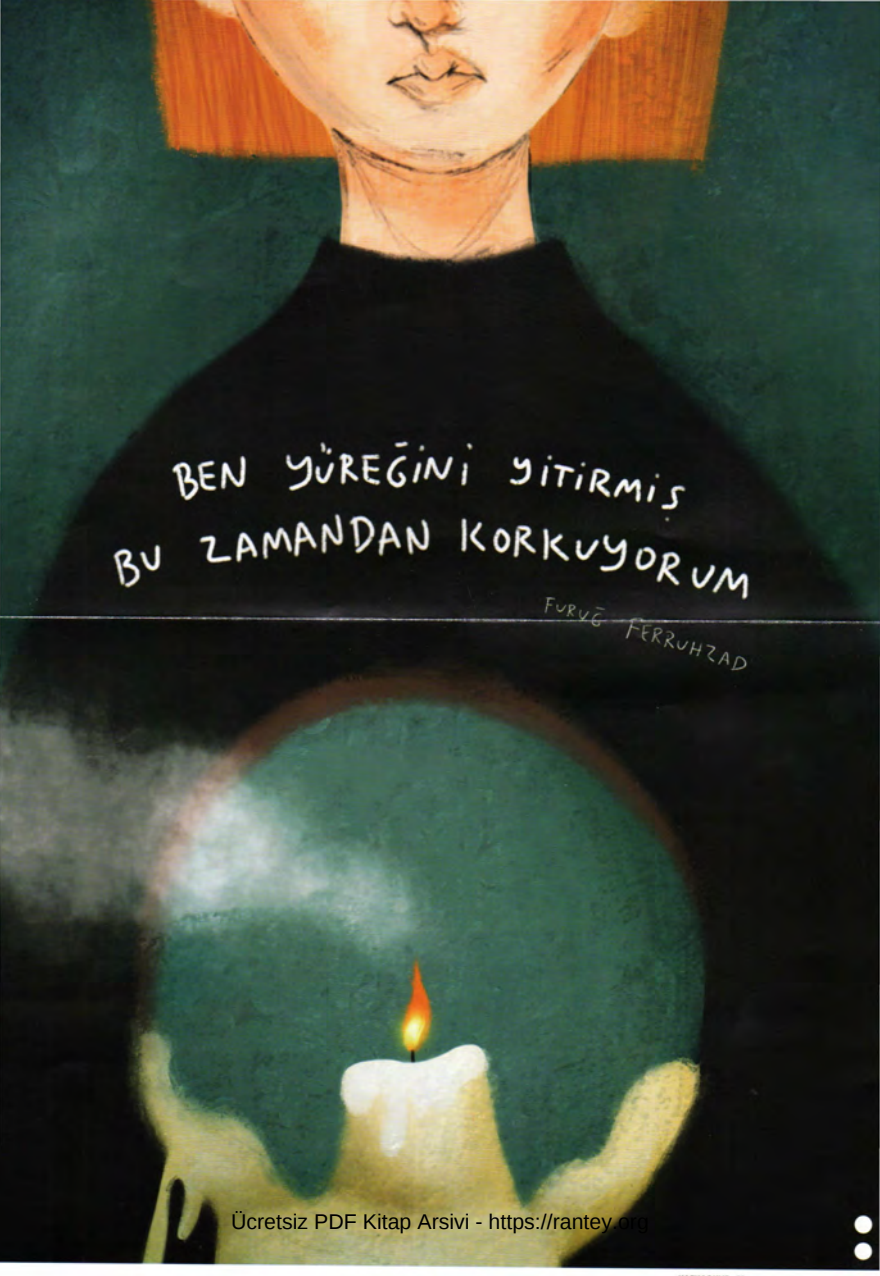
Dükkân kapısındaki "açık" tabelasını "kapalı"ya çevirdi Neriman. Geçtiler arka tarafa, vurdular karnıyarık, pilava. Soyundular sonra, yetmemiş gibi davrandılar birbirlerine kar-nıyarık pilav.

Tam çıkarken Neriman tuttu Nadir'i, "Az bekle hele!" dedi. Gitti, rafın birinden saç jölesi getirdi. Sürdü avucuna, yatırdı dikelmış saçlarını. Tuttu, çevirdi yüzünü, "Aynaya bak," dedi. Baktı Nadir kendine, "Bu, ben miyim?" dedi, hoşuna gitti. "Güzel ol!" dedi Neriman, yolladı Nadir'i.

Çıkar çıkmaz yakıt ağzında tuttuğu sigarayı Nadir. Aldı birkaç duman üst üste, tatlı geldi yine. "Ezilme Durağı burası," dedi. Herkes bekler bir şeyleri beş yıl, on yıl, yirmi yıl ama sevişmeler baki kalır diye düşündü. Çıktı merdivenleri, kapattı kapıyı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

*Herkes bekler
bir şeyleri beş yıl,
on yıl, yirmi yıl ama
sevişmeler baki kalır...*

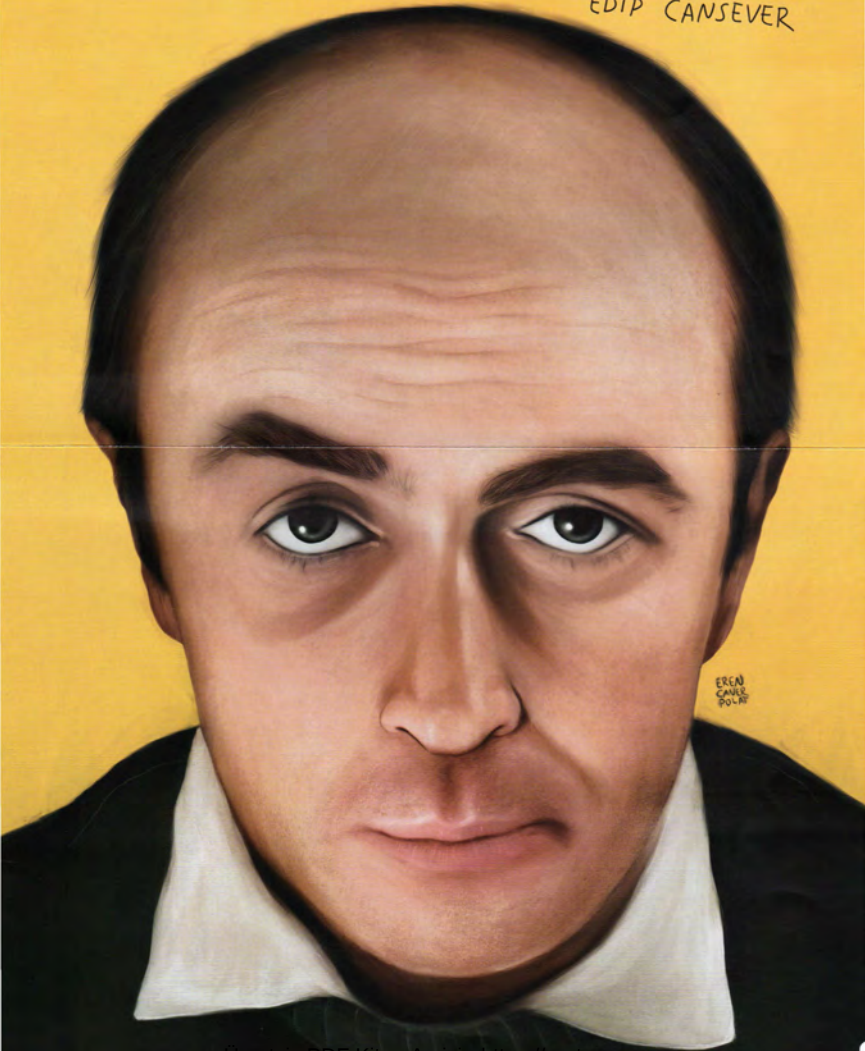

BEN YÜREĞİNİ YİTİRMİŞ
BU ZAMANDAN KORKUYORDUM

FURVĖ FERRUHZAD

NE GELİR ELİMİZDEN İNSAN OLMAKTAN BAŞKA

EDİP CANSEVER

HARUKI MURAKAMI

"Biz, hepimiz, sürekli değerli bir şeylerimizi kaybediyoruz" dedi zil sesi kesildikten sonra. "Önemli fırsatları, olasılıkları, bir daha yerini asla dolduramayacağımız duyguları. Hayatta olmanın bir anlamı da bu işte. Fakat kafamızın içinde, ben kafamızın içinde olduğunu sanıyorum, öyle şeyleri bellek haline getirebilmemiz için küçük bir oda var. Herhalde, kütüphanenin depo kısmı gibi. Dahası, bizler kendi yüreğimizin ne durumda olduğunu doğru şekilde takip edebilmek için, sürekli arama kartları yapmak zorundayız. O odayı temizlememiz, havalandırmamız, çiçeklerine su vermemiz de gerekiyor. Başka bir deyişle, sen sonsuza kadar kendi kütüphanende yaşayacaksın."